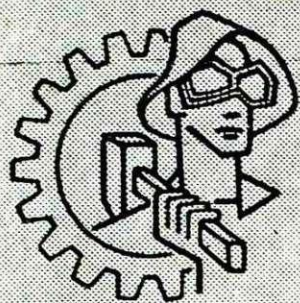
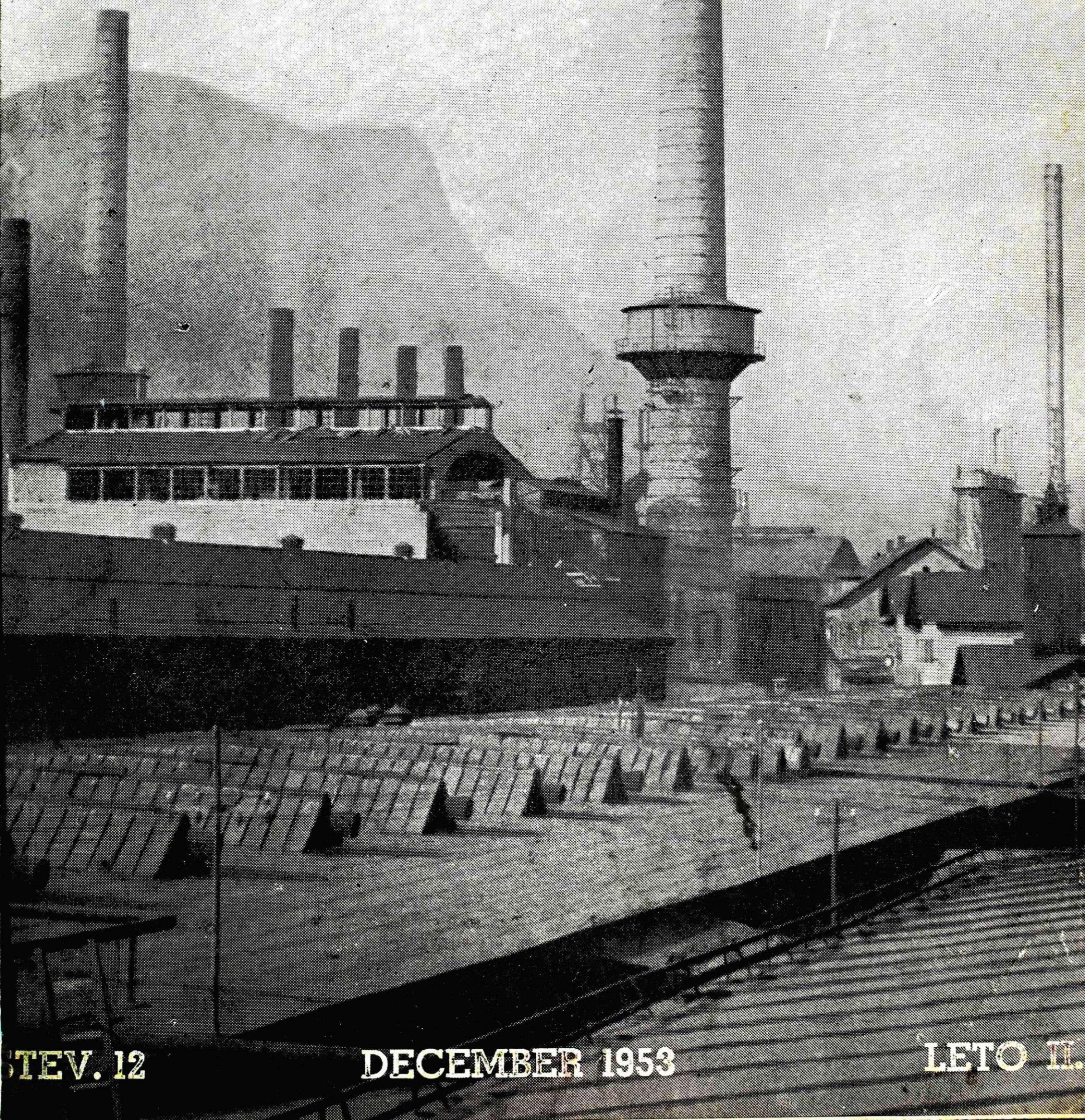

Jäger

ŽELEZAR

MESEČNIK
DELOVNEGA
KOLEKTIVA
ŽELEZARNE
JESENICE

Vsem sodelavcem — članom našega kolektiva,
njihovim družinam in svojem

vošči srečno in uspešno

Novo leto 1954

z željo, da bi naši skupni napori tudi v bodočem
letu doprinesli nov in velik delež

- k poglobljanju in uspevanju našega
delavskega samoupravljanja in socialistične
demokracije
- k prosperiranju in novim uspehom
našega podjetja
- k dvigu življenjskega standarta naše skupnosti
- k utrjevanju in rasti politične, gospodarske
in kulturne moči naše socialistične domovine
- k zagotovitvi miru in prijateljskega
sodelovanja v svetu

Upravni odbor in Delavski svet

Železarne Jesenice

Tovariši in tovarišice, člani delovnega kolektiva!

Običaj je, da ob vstopu v novo leto pregledamo naše delo v preteklem letu, kritično ocenimo naše zmage in analiziramo lastne napake.

Prav isto smo napravili pred letom dni in napovedali v letu 1953 najostrejši boj vsakomur in vsakemu vplivu, ki bi ogrožal naš vsestranski napredek — socialistični družbeni sistem. Naši delovni ljudje so že spoznali, da edino socialistična zavest omogoča vsebolj poglobljeno osebno povezanost naših ljudi s socialistično deželo in njenimi interesi. Napovedali smo tudi boj vsem tendencam v svetu, ki ogrožajo mir, svobodo, neodvisnost in vsestranski napredek naših in drugih, še zatiranih in zaslužjenih narodov. Svoje delo pa smo usmerili k cilju postopnega odpravljanja administrativnega upravljanja v gospodarstvu, k prehodu na prosto delovanje ekonomskih zakonov, v zavesti, da mora postati gospodarsko življenje v celoti zadeva delovnih ljudi, zadeva celotne socialistične skupnosti. Zato smo se zavedali nujnosti še nadaljnjega utrjevanja vloge Delavskega sveta in Upravnega odbora in njihove samostojnosti pri upravljanju podjetja. Delavski sveti predstavljajo pridobitev, ki sloni na solidnih in trdnih osnovah in katero je treba samo še nadalje razvijati. Neposredne posledice se kažejo v dvigu proizvodnosti dela ter izboljšanju kvalitete in povečanju sortimenta proizvodov.

Tovariši in tovarišice!

Pred letom dni si nismo delali nikakih utvar in naš pozdrav Novemu letu je bil delovni pozdrav, prežet s socialistično revolucionarnostjo in neomajno voljo utrditi našo neodvisnost in enakopravnost. Sledili smo razvojni poti, prekaljeni in pripravljeni braniti našo pot, naše stvaritve in naše težnje pred komurkoli. Ob zaključku leta lahko trdimo, da smo po naši poti socialistične izgradnje hodili častno in, da na tej poti nismo več osamljeni. Z nami stopajo ljudstva vseh kontinentov sveta in z nami so v borbi za naše pravice, naše narodnostne pravice onkraj naših meja. Vprašanje Trsta ni predmet barantanja zapadnega imperializma, še manj pa masten zalogaj oživljenemu fašizmu v Italiji. Kratek in jasen je odgovor vseh delovnih množic naše domovine — in s takim odgovorom stopamo v nadaljnjo borbo za doseg naših pravic, ki nam jih hoče potapljajoči se imperializem kratiti na vsakem koraku.

Naš delež v ohranitvi miru je velik in občuten in ena izmed važnih nalog bo tudi v bodoče nadaljnja krepitev sposobnosti in udarne moči naše

ljudske Armade. Le tako bomo mogli v miru delati za splošni napredek naše dežele in le s takšno ljudsko armado lahko samozavestno stopamo v areno političnih dogajanj in napetosti v svetu.

V takšnem zunanjepolitičnem vzdušju in v ogromnem elanu naših delovnih množic pri izgradnji socializma in utrjevanju socialistične demokracije pri nas, je delal in rasel naš delovni kolektiv.

V letošnjem letu smo posvetili sve svoje sile, kot od prvega dne prevzema podjetja, samoupravljanju in njegovemu utrjevanju v pomenu in dejanju. Delavski svet in Upravni odbor sta dobila, lahko rečem, šele v letošnjem letu takšno mesto in veljavo v socialistični družbi, kakršno morata imeti tudi v svojem odločujočem vplivu na našo proizvodnjo in na gospodarstvo sploh. Seveda pa je bil ta razvoj mogoč le tako, da se je nenehno dvigala socialistična zavest in pravi odnos do skupne lastnine in skupnosti vseh članov našega kolektiva, predvsem pa članov naših obratnih in centralnega Delavskega sveta in Upravnega odbora. Mislim in povdarjam, da je ta napredek v uveljavljanju samouprave velikega pomena ne le za naše podjetje in naš delovni kolektiv, pač pa tudi v pogledu korenitega odpravljanja administrativnega poseganja katerihkoli organov v upravljanje v gospodarstvu sploh. S tem pa je bil dan tudi veliki delež naši socialistični izgradnji in njeni demokraciji.

V takih okoliščinah se je lahko razvijalo naše podjetje realnejše, upoštevajoč velike potrebe po naših proizvodih, istočasno pa tudi potrebe našega delovnega človeka na delovnem mestu in življenju izven podjetja. Gradnja novih objektov, mehanizacija delovnih procesov, reševanje higiensko-tehničnih zaščitnih vprašanj je šla vzporedno z gradnjo stanovanjskih blokov, naših komunalnih potreb in nudenju vsestranske pomoči političnemu, kulturnemu, prosvetnemu in športnemu udejstvanju naših delovnih ljudi.

Napačno bi bilo, ako bi ob utrjevanju samouprave podjetja in delovnega kolektiva puščali v nemar decentralizacijo državne uprave. Napačno pa bi bilo tudi, ako ne bi posvečali vso skrb enakomernemu razvoju ene in druge samouprave, zlasti naše socialistične komune, ki predstavlja jedro socialistične demokracije in njenega nadaljnega razvoja. Mnenja pa sem, da smo v letošnjem letu posvečali premalo pažnje in razumevanja prav utrjevanju komune in, da smo često v ozkem merilu tovarniškega plotu in problemov za njim pozabljali na njene važne funkcije v socialistični družbi.

Gotovo je, da so bile v našem delu tudi pomanjkljivosti in napake, mislim pa, da prav tu velja stari pregovor, da, kdor dela tudi greši. Manj pa bi bilo vsega tega, če bi se sleherni izmed nas v polni meri zavedal svojih dolžnosti do socialistične skupnosti, zavedal, da dela in vlaga svoj trud tudi zase in svoje otroke, skratka, da si s tem kuje sam sebi svojo lepšo prihodnost. Te besede pa veljajo predvsem tistim nekaterim nergačem, ki bi želeli, pač iz zgolj egoističnih teženj, da bi se povrnili stari časi, ko so jim padale drobtinice z miz kapitalističnih mogotcev, neglede na splošno bedo in umsko, fizično in socialno izkoriščanje naših delovnih množic.

Takšni smo bili v letu 1953. Pred nami pa so nove naloge, ki bodo od slehernega izmed nas zahtevale celega in socialistični skupnosti predanega moža. Predvsem je to naloga nadaljnega razvijanja našega gospodarskega sistema v smislu uredb, ki bodo na osnovi dosedanjih izkušenj bistveno izpopolnile medsebojne odnose in način dela v gospodarstvu. To so predvsem spremembe, ki bodo utrdile oblike družbenega samoupravljanja, izkoreninile pa bodo istočasno slabosti dosedanjega sistema. Druga naloga pa je ekonomsko, politično in upravno oblikovanje socialistične komune, v kateri bo sleherni državljani aktivno in neposredno sodeloval pri reševanju vseh vprašanj družbenega življenja.

Poleg tega pa so pred nami naloge v proizvodnji, nenehnem dvigu kvalitete, asortimenta proizvodov in gospodarnosti z lastnimi osnovnimi in materialnimi sredstvi. V letu 1954 bodo zaključena vsa dela v zvezi z gradnjo in preselitvijo predelovalnih obratov v nove obrate v Hrenovici, zaključena bodo dela v kotlarni, modernizirali in me-

hanizirali pa bomo valjarno tanke pločevine na Javorniku. Prav tako bomo dogradili stanovanjske bloke, ki so v gradnji.

Vse te naloge pa bodo zahtevale, da bomo utrjevali še nadalje delovno disciplino, povečali storilnost dela in polno izkoriščali kapacitete naprav. S takšnim delom bomo doprinali v največji meri k socialistični izgradnji naše domovine.

Tovariši in tovarišice!

Ob zaključku želim Vam in Vašim družinam mnogo sreče, uspehov in zadovoljstva v Novem letu 1954, ki je istočasno tudi naše jubilejno leto, saj slavimo 85-letnico ustanovitve našega podjetja. To leto naj bo prikaz naše delovne tradicije in revolucionarne zavednosti delovnih ljudi skozi vsa leta, ko se je jeseniški delavec še boril za svoj kruh in obstoj, do danes, ko smo dejansko gospodarji na svojem. Želim Vam, da krepite medsebojne tovariške odnose in vložite vse svoje znanje v delo za procvit našega delovnega kolektiva, prav tako pa tudi za procvit socialistične komune, zavedajoč se, da je vsakdo izmed nas del te socialistične zgradbe, ki je zrastle iz krvi in trpljenja, ljubezni in predanosti naših najboljših sinov. S svojim znanjem in s svojimi predlogi pomagajte obratnim Delavskim svetom, Delavskemu svetu in Upravnemu odboru našega podjetja pri njihovem odgovornem in velikem delu za našo skupno korist, za procvit socialistične skupnosti, ki trdno hodi po poti naše ZKJ s tovarišem Titom na čelu. Srečno!

Glavni direktor
Ropret Viktor l. r.

VIII. REDNO ZASEDANJE DS

Delavski svet Železarne Jesenice je 10. 12. 1953 na svojem zasedanju obravnaval:

Investicije v letu 1954

K prvi točki dnevnega reda je šef kapitalne izgradnje tov. **ing. Gostiša** obrazložil plan predvidenih investicij v l. 1954. Kredit lahko najamemo za izgradnjo valjarne tanke pločevine na Javorniku, za kar imamo že potrebna odobrenja in kompletne načrte, vse ostalo kar že imamo v gradnji ali bomo še gradili, pa mora iti na naša lastna sredstva. Za valjarno tanke pločevine so sredstva za 1. etapo izgradnje zagotovljena, saj bo ta valjarna splošne važnosti za vso državo in za Železarno visoko rentabilna, zato je treba vložiti vse sile, da se izgradnja vrši točno po programu,

tako, da bi s 1. 12. 1954 valjarna šla v poizkusno obratovanje. Nato je tov. Gostiša še predložil načrt nabave naprav za hladno valjarno, s katerimi bi lahko izdelovali belo pločevino, ki jo zdaj izključno samo uvažamo. To je izrednega gospodarskega pomena za vso našo državo, saj bi prihranili velika devizna sredstva. Ta predlog vsi navzoči člani DS pozdravljajo. Nato je tov. Gostiša še podal pregled potrebnih investicij iz lastnih sredstev podjetja za dograditev začetnih objektov.

Predlog družbenega plana za l. 1954

je podal glavni direktor tov. **Ropret**. Pri tem je naglasil, da je letošnja realizacija proizvodnje za prodajo predvidena s 148.705 tonami, za leto 1954 pa planirano le 144.268 ton,

kar je v nasprotju s socialističnimi interesi, da bi bil družbeni plan za l. 1954 manjši kot za leto 1953. Ostali diskutanti so obravnavali posamezne težave obratov, ki so pa predvsem subjektivnega značaja in jih moramo z vsemi razpoložljivimi silami premostiti, saj vendar v interesu našega celokupnega gospodarstva ne moremo dopustiti, da bi Železarna s svojo proizvodnjo nazadovala, zlasti še ko smo vložili ogromno truda v investicije, ki nam morajo prinesiti novih uspehov.

Dodatno k dnevnemu redu je bil sprejet

pregled izvršitve plana v novem. 1954

ki ga je po posameznih obratih podal glavni direktor tov. **Ropret**. Pri tem pregledu tov. direktor tudi poudari, da se je situacija glede

vojnih dobav popravila in nato razloži tudi finančno stanje za 9 mesecev iz katerega je razvidna vsota, ki bi se razdelila med kolektiv.

Predsednik UO tov. Jasnič je nato povedal mišljenje UO o delitvi viška v obliki enomesečnega zaslužka brez akordnih pribitkov kot 13. plača.

Pri tem je DS glede na upravičenost na 13. plačo sprejel nekaj sklepov, ki jih objavljamo, da bodo seznanjeni z njimi vsi člani kolektiva:

1. Delavci in nameščenci, ki so stopili v podjetje po 1. 10. 1953 niso upravičeni na višek.

2. Delavci in nameščenci, ki so sporazumno pred tem datumom zapustili podjetje, so upravičeni na višek, kolikor časa so delali v podjetju.

3. Zaradi disciplinskih prekrškov odpuščeni niso upravičeni na višek, upravičeni pa so upokojeanci in zaradi viška delovne sile odp-

ščeni za čas, kar so delali v podjetju.

4. Glede bolniških dopustov naj obrati sami diferencirajo vsakega posameznika.

5. Na delitev viška ne vplivajo brezplačni dopusti za tečaje, zasedanja, šport itd., niti odsotnost zaradi orožnih vaj. Če pa je vzel kdo neplačan dopust za svoje zasebne zadeve, mu za tisto dobo višek ne pripada.

6. Delavci iz Nikšiča, ki so v rednem delovnem odnosu so upravičeni do delitve.

7. Delavci, ki so bili premeščeni iz obrata v obrat naj bodo v spiških in ocenjeni.

Ob koncu je DS še obravnaval razne manjše zadeve in nato sprejel

sledede sklepe:

1. Izdelovanje tanke in bele pločevine se vzame v investicijski plan za leto 1954.

2. Predlog družbenega plana 1954 se sprejme na prihodnjem zasedanju DS, obratni DS pa ga naj do takrat še pregledajo in vztrajajo, da se dvigne.

3. Izplača se 13. plača.

4. Dne 25. 12. 1953 je reden delovni dan.

5. Dne 31. 12. 1953 se preneha z delom ob 14. uri.

1. 1. 1954 se ne dela, 2. 1. 1954 se ne dela, razen repature prog, 3. 1. 1954 se ne dela, 4. 1. 1954 pa se spet normalno obratuje. V kolikor bi izpad teh dnin vplival na dosego plana v januarju, bo UO določil eno nedeljo za normalno obratovanje.

6. V kolikor se dopusti še niso izkoristili, naj se izkoristijo, toda tako, da ne bo trpela produkcija.

7. Iz fonda vodstva se izplača 150 tisoč din za naše graničarje ob dnevu JLA.

TARIFIRANJE V NOVEM SISTEMU GOSPODARSTVA

Komisija za izdelavo gospodarskega sistema je izdelala uredbo o novem sistemu nagrajevanja delavcev in uslužbencev zaposlenih v gospodarstvu, kakor tudi osnutek uredbe o davku od sklada zaslužkov. Novi sistem nagrajevanja se oblikuje na način, ki se bistveno razlikuje od načina oblikovanja sklada za plače po sedanjem sistemu plač. Sedaj gospodarska organizacija svoj sklad za plače oblikuje iz svojega doseženega dohodka z razdelitvijo tega dohodka na del za sklad plač in na del za akumulacijo in mezde. Ta razdelitev se izvrši po formuli

$$P = \frac{D}{1+x}$$

kjer pomeni: P = sklad za plače

D = dohodek

x = stopa akumulacije

Sklad plač je torej odvisen od višine doseženega dohodka gospodarske organizacije. Ker pa je dohodek odvisen od poslovnega uspeha, so tudi na ta način skladi plač od tega odvisni, kar stimulira, da dosežemo čim boljšo storilnost dela.

Kot je predvideno v novih osnutkih sestoji sklad plač = sklad zaslužkov (nov izraz) iz dveh delov:

1. Obračunskega sklada zaslužkov, kot stalnega dela zaslužka.

2. Iz dela dobička, ki se pripusti gospodarski organizaciji za njeno samostojno razpolago.

Sklad zaslužkov se oblikuje iz skupnega zneska obračunskega sklada zaslužkov, ki ga gospodarska organizacija pri razdelitvi skupnega proizvoda izloči iz tega proizvoda, ko je preje izločila znesek za kritje materialnih stroškov in vseh ostalih določenih obveznosti za kritje splošnih družbenih potreb in zneska, ki ga gospodarska organizacija odvede v sklad zaslužkov iz svojih sredstev za samostojno razpolago. Ta znesek je pa lahko večji ali manjši in je odvisen od višine dela dobička, ki se da gospodarski organizaciji prosito na razpolago.

Obračunski sklad zaslužkov je nova kategorija v sistemu nagrajevanja in je hkrati tudi merilo za ugotavljanje dobička. Po osnutku uredbe v skupnem proizvodu gospodarske organizacije se ugotavlja tako, da se od skupnega proizvoda obračuna znesek za kritje materialnih stroškov in amortizacije, za tem znesek za poravnavo določenih obveznosti za kritje splošnih družbenih potreb in končno še sklad minimalnih plač. Znesek, ki nam še ostane od skupnega proizvoda po vseh teh odločitvah je **dobiček** gospodarske organizacije. Na ta način se ukinja kategorija sklada za plače, ki je organizaciji stalno zagotovljen in namesto njega se uvede obračunski sklad zaslužkov kot čista obračunska kategorija, ki bo služila za okvir skupnega zneska tarifnih postavk v tarifnem pravilniku za l. 1954.

Obračunski sklad zaslužkov se ugotavlja na osnovi obračunskih zaslužkov, ki bodo določeni z zveznim

družbenim planom v znesku na uro pri osemurnem delovnem času in na podlagi dejanskega delovnega časa v obračunskem razdobju.

Pričakovati je, da se bodo obračunski zasluški določali tako, da bodo za 20–30% nižji od povprečnih zaslužkov. To pomeni, da bo tudi obračunski sklad zaslužkov za toliko nižji od povprečnega sklada zaslužkov, oziroma, da bo stalni del sklada zaslužkov za tolikšen odstotek nižji od povprečnega sklada zaslužkov. Od tega pa, kako bo urejena obdavčitev dobička bo odvisno stimuliranje storilnosti dela in ustvarjanje čim večjega dobička.

Povprečni sklad zaslužkov služi po sedanjem sistemu za ugotavljanje razlike med doseženim in povprečnim sklodom za plače, kakor tudi za izračunavanje davka od sklada za plače, medtem ko služi povprečni sklad zaslužkov po osnutku uredbe za davke od sklada za plače za izračunavanje odstotka iz razmerja davčne osnove nasproti povprečnemu skladu zaslužkov zaradi obračuna davka od sklada zaslužkov. Davek od sklada zaslužkov se ne bo plačeval kot do sedaj samo od razlike med doseženim in povprečnim sklodom za plače, ampak od vsega izplačanega sklada zaslužkov oziroma od celotnega zneska, ki ga gospodarska organizacija dvigne v banki za izplačilo zaslužkov. Kot izplačani sklad zaslužkov se šteje ves znesek, ki se dvigne v banki zaradi izplačila zaslužkov.

Ker se plača davek od vsega je jasno, da bodo davčne stopnje od dosedanjih nižje. Te stopnje pa še niso določene, kakor tudi ne povprečni zasluški.

Povprečni sklad zaslužkov se bo ugotovil v gospodarskih organizacijah na osnovi zneska povprečnega zaslužka in števila delovnih ur, ki so jih delavci in uslužbenci gospodarske organizacije opravili med rednim delovnim časom, v obračunskem obdobju. Nadure se upoštevajo samo, če jih je gospodarski organizaciji odobril Svet proizvajalcev.

Povprečni zaslužek bo predpisan z uredbo o davku od sklada zaslužkov v različnih zneskih za posamezne skupine gospodarskih organizacij glede na težino dela, ki ga opravljajo (5 skupin).

Kot sredstvo za razdelitev sklada zaslužkov med delavce in uslužbence gospodarske organizacije ostane še nadalje tarifni pravilnik, vendar pa se bodo tarifne postavke v tarifnih pravilnikih gospodarskih organizacij postavljale po novem načinu in sicer:

1. Tarifne postavke, ki jih ugotavlja gospodarska organizacija za vsa delovna mesta in, ki morajo biti določena v okviru obračunskega sklada zaslužkov.
2. Dodatne tarifne postavke, ki jih gospodarska organizacija določi za važnejša delovna mesta. Te dodatne tarifne postavke so zaradi ugotavljanja medsebojnih razmerij pri udeležbi na razdelitvi preseženih sredstev doseženega sklada zaslužkov nad zneskom obračunskega sklada zaslužkov, t.j. tistih sredstev, ki so dosežena za sklad zaslužkov iz dobička.

Na osnovi ugotovljenih tarifnih postavk in dodatnih tarifnih postavk razdeli gospodarska organizacija doseženi sklad zaslužkov, pri čemer se mora

izločiti najprej sredstva potrebna za kritje izdatkov, ki gredo v breme sklada zaslužkov, razen zaslužkov svojih delavcev in uslužbenecv. Po izločitvi tega zneska se izločijo sredstva v višini obračunskega sklada zaslužkov in se razdelijo na zaslužke vseh delavcev in uslužbenecv sorazmerno z zneski, ki so bili obračunani na osnovi doseženega delovnega učinka oz. časa, prebitega na delu in tarifnih postavk za delovna mesta. Končno se izločijo še sredstva v znesku, ki naj se razdeli kot zaslužek delavcev in uslužbenecv po istih načelih, kakor navedeno v prejšnjem primeru.

Na osnovi novega osnutka uredbe sistema nagrajevanja delavcev in uslužbenecv, se nam še bolj kaže potreba pravilnega ocenjevanja delovnih mest v gospodarskih organizacijah, ker to je osnova vse nadaljnje tarifne politike, ki je važen sestavni del samoupravljanja, kjer se uveljavlja socialistično nagrajevanje dela. Dosedanji načini ocenjevanja so stremeli le za dosego kar največ kvalificiranih mest, in s tem tudi števila kvalificiranih delavcev, ki pa v resnici ne obstojajo, kar je zelo nezdrav pojav in pomanjkljivost v tarifnem sistemu.

Slabosti in pomanjkljivosti, ki so se pojavile v tarifnih pravilnikih na osnovi slabega ocenjevanja delovnih mest in s tem naraščanja števila kvalifikacij, so še posebno prišla do izraza pri objavi uredbe o davkih na sklad plač. Slednji je bil koristen ukrep posebno tam, kjer so obstojale neskladnosti in s tem pogosto neopravičeno večali dohodki zaradi izjemnih razmer ali pa monopolističnega položaja, ne pa zaradi uspešnega poslovanja in resnične prizadevnosti. Torej vse se je obračalo v smeri **čim več višjih nazivov, strokovno znanje pa ostaja isto.**

To je privedlo do neurejenega pojmovanja kvalifikacij, po drugi strani pa je nastala neskladnost vznotraj posameznih strok in med njimi v kvalifikaciji.

Vprašanje pa je edino to:

Za katero delo je potreben kvalificiran delavec in kje ne!

Dokler na to vprašanje ne bomo znali odgovoriti, ne bomo nič na boljšem kot smo danes. Zavedati se moramo, da je dandanes specializacija v posameznih delovnih postopkih v tehniki že tako visoko napredovala, da imamo vedno manj kvalificiranih mest v industriji in vedno več priučenih delovnih mest, ki zahtevajo zgolj priučenost in ne nekega naziva kvalificiranega dela. Nihče nima nič proti izboljšanju ekonomskega položaja delavcev, vendar je za skupnost škodljiv pojav doseči to samo z višjimi nazivi, ne da bi pri tem poskrbeli za resnično izpopolnitev strokovnega znanja delavcev in s tem zboljšati delo v proizvodnji in dvigniti storilnost dela. Če se ne bomo zavzeli v bodočnosti za tak postopek, se nam bo to kruto maščevalo.

Zato je potrebno, da v bodoče pristopimo k takozvani oceni delovnih mest, ker ta način že uporabljajo v raznih naprednih državah. Pri tej ana-

lizi bo potrebno zbrati vse podatke za vsako delovno mesto in to:

kaj dela delavec, v **kakšnih** prilikah vrši svoje delo, **kako** vrši svoje delo, **zakaj** dela in končno **katere** telesne in psiho-loške sposobnosti so za to potrebne. Na ta način lahko izrazimo vrednost delovnega mesta z enostavno formulo:

„Vrednost dela je simbol za vse zahteve, ki so potrebne za izvajanje dela na odrejenem delovnem mestu človeka — delavca normalne zmogljivosti oziroma storitve.“

Iz tega sledi, da nas morajo pri vsem ocenjevanju delovnih mest voditi naslednje osnove:

1. Da je ocenitev dela postopek raziskovanja delovnih mest v gospodarski organizaciji in s tem medsebojna stimulacija po zahtevah dela v proizvodnem procesu. Po drugi strani pa je to naloga primerjanja delovnih mest med seboj s kar natančnejšim v naprej sestavljenim in določenim merilom.

2. Da je smisel celotne ocenitve dela priti do zahtev dejavnosti in tehničnih predpostavk, kjer bodo možne lažje tarifne metode, kjer bo lažje in boljše zajeta vsa dejavnost v gospodarski organizaciji, kakor pa je to slučaj z enostavnim že kar v naprej določenim kvalificiranjem v štiri osnovne grupe.

3. Da je baza ocenitve dela formula vrednosti dela in, da pri tem ocenjujemo samo delovno mesto oz. njegovo dejstvo v proizvodnem procesu.

4. Da je osnova ocenitve dela stvarna zahteva delovnega mesta do človeka — delavca, ki se naj odraža v glavnih karakteristikah priznanih na konferenci v Ženevi 1. maja 1953 in sicer:

- a) strokovnosti oz. izobrazbi,
- b) odgovornosti,
- c) obremenitvi in
- d) vplivu okolice.

Osebnosti, ki se izražajo v pridnosti, marljivosti, stažu in sličnem pa morajo izostati pri ocenitvi delovnega mesta in se jih mora zajeti popolnoma za sebe v tarifnem pravilniku.

5. Da se rezultat ocenitve dela, ki je prav različen na vsakem posameznem delovnem mestu, pravilno od strani delavskega sveta zgrupira v posamezne štiri osnovne grupe po zahtevah in vrednosti. Razlika med posameznimi skupami naj se določi procentualno enako.

6. Da se pri ocenitvi dela in delovnih mest uporablja več meril, ne pa samo dosedanja „dolžinska mera“ — izučitev — kot na primer: 3-letna učna doba, ki je z ozirom na delo na konkretnem delovnem mestu nezanesljiva. Torej upoštevati je po eni strani **red važnosti**, po drugi strani pa **glavne karakteristika dejavnosti**, kot je že navedeno.

Ocenjevanje naj bi se vršilo po detajlno obdelanem predlogu in to v glavnem na sledeči način:

1. Popis delovnega mesta in njegovih karakteristik v prisotnosti vseh delavcev, ki opravljajo to delovno mesto.

2. Na osnovi popisa delovnega mesta se izdelata profil vseh posameznih karakteristik po določenih

stopnjah, (n. pr. strokovnost 80 stopenj ocenjena, medtem ko je idealna 100 stopenj itd), ki jih seštejemo in s tem dobimo skupno oceno delovnega mesta.

3. Tako določimo na tej osnovi razvoj vseh delovnih mest v gospodarski organizaciji oziroma posameznem obratu. S tem je ocenitev delovnih mest zaključena in na podlagi iste določimo posamezne tarifne postavke.

Uvajanje ocenjevanja delovnih mest na znanstveni podlagi pa ne smemo gledati iz vidika, da se nam bodo za to zmanjšali zaslužki, ampak na osnovi tako ustvarjenega generalnega pregleda bi se določilo kaj lahko zahtevamo glede kvalifikacij in zaslužkov.

Ta način ocenjevanja pa zahteva dolgo trajno vestno delo v gospodarski organizaciji in ni nikakor kampanjsko izvršljivo z vsemi analizami in popisi, ki so potrebni v posamezni gospodarski organizaciji. Na osnovi tako dobljene kvalifikacije delovnih mest za delavce in uslužbence (za iste bi se kriterij karakteristik spremenil) ni potrebno potem nikakega nadaljnega stimuliranja delovnega mesta, edino da zavedemo še na vsakem delovnem mestu normo ali akord oz. premiranje človeka — delavca, da pridejo bolj do izraza individualni doprinosi prizadevnosti in sposobnosti.

Drugi predlog ocenitve delovnih mest in s tem postavitev novih tarifnih postavk bi bil naslednji:

I. Za delavca:

1. Utrditi je kvalifikacije delovnih mest, ki jih vsebuje dosednji tarifni pravilnik in to tako, da se pri tem upošteva samo čista kvalifikacija, ki je na delovnem mestu potrebna. Ta kvalifikacija naj bi združeno vsebovala sledeče elemente:

- a) zahtevano dobo priučitve (staž) in sposobnost,
- b) odgovornost za strokovno izvrševanje nalog na delovnem mestu.

Kvalifikacija ostane razdeljena na sedanje 4 osnovne grupe, kot so: nekvalificirani, polkvalificirani, kvalificirani in visoko kvalificirani. Ker je to groba razdelitev za izvajanje plačilnega sistema po tarifnem pravilniku se predlaga nadaljnja razdelitev teh osnovnih grup v plačilne podgrupe in to:

- nekvalificirani v 2 podgrupi,
- polkvalificirani v 3 podgrupe,
- kvalificirani v 4 podgrupe,
- visokokvalificirani v 4 podgrupe.

Podgrupacija teh osnovnih grup zahteva po eni strani dobo priučitve, da se doseže kvalifikacija in napredovanje v strokovnih sposobnostih s šolsko in praktično izobrazbo, po drugi strani pa pravilno ocenjevanje vrednosti delovnih mest in s tem individualnih zaslužkov.

Za določanje kvalifikacije se predlaga sledeči kriterij ocenjevanja:

a) Za nekvalificirana delovna mesta, se smatrajo vsa delovna mesta, za katera ni potrebna nobena predhodna strokovna izobrazba ali kvalifikacija.

b) Za polkvalificirana delovna mesta se smatrajo vsa delovna mesta, za katere je potrebna najmanj 6-mesečna strokovna priučitev.

c) za kvalificirana delovna mesta se smatrajo vsa ona, za katera je potrebna najmanj 3 letna strokovna priučitev ali absolutorij Metalurške oz. strokovne šole učencev v gospodarstvu.

d) za visokokvalificirana delovna mesta se smatrajo vsa ona, za katera je potrebna najmanj 7-letna strokovna priučitev na kvalificiranem delovnem mestu z delnim izvrševanjem dela visokokvalificiranega delovnega mesta.

a) Nekvalificirani:

Za pravilno ocenjevanje del na zgoraj navedenih delovnih mestih, se predlaga naslednja grupacija, ki zajema delovno dobo in kvalifikacijo kakor sledi:

V prvo podgrupo spadajo vsi oni delavci, ki so začetniki oziroma zaposleni do 6 mesecev.

V drugo podgrupo spadajo vsi oni delavci, ki so zaposleni preko 6 mesecev.

b) Polkvalificirani.

V prvo podgrupo spadajo vsi oni delavci (samo med 18 let starosti), ki so zaposleni kot začetniki na polkvalificiranih delovnih mestih in ostanejo v tej podgrupi najmanj 1 leto.

V drugo podgrupo spadajo vsi oni delavci, ki so zaposleni na polkvalificiranih delovnih mestih 1 leto in ostanejo v tej podgrupi najmanj 1 leto (lahko delajo na posameznih strojih, kot v vseh nadaljnjih grupah).

V tretjo podgrupo spadajo vsi oni delavci, ki so zaposleni na polkvalificiranih delovnih mestih nad 2 leti.

c) Kvalificirani.

V prvo podgrupo spadajo vsi oni delavci, ki imajo odgovarjajočo šolsko predizobrazbo za kvalificirano delovno mesto ali pa praktično priučitev z odgovarjajočimi strokovnimi izpiti po predpisih in ostanejo v tej podgrupi najmanj 1 leto.

V drugo podgrupo spadajo vsi oni delavci, ki so zaposleni na odgovarjajočem kvalificiranem delovnem mestu kvalifikacije prve podgrupe 1 leto in ostanejo v tej podgrupi najmanj 2 leti.

V tretjo podgrupo spadajo vsi oni delavci, ki so zaposleni na kvalificiranem delovnem mestu 3 leta in ostanejo v tej grupi najmanj 4 leta.

V četrto podgrupo spadajo vsi oni delavci, ki so zaposleni na odgovarjajočem kvalificiranem delovnem mestu nad 7 let.

d) Visoko kvalificirani.

V prvo podgrupo spadajo vsi oni delavci, ki so zaposleni na odgovarjajočih visokokvalificiranih delovnih mestih z odgovarjajočo strokovno in šolsko predizobrazbo za določeno delovno mesto, ali pa s praktično priučitvijo z odgovarjajočimi strokovnimi izpiti in ostanejo v tej grupi najmanj 6 let.

V drugo podgrupo spadajo vsi oni delavci, ki so zaposleni na odgovarjajočih visokokvalificiranih delovnih mestih 6 let in ostanejo v tej grupi najmanj 4 leta.

V tretjo podgrupo spadajo vsi oni delavci, ki so zaposleni na odgovarjajočem visokokvalificiranem de-

lovnem mestu že 10 let in ostanejo v tej grupi najmanj 2 leti.

V četrto podgrupo spadajo vsi oni delavci, ki so zaposleni na odgovarjajočem visokokvalificiranem delovnem mestu nad 12 let.

Splošno se prizna kvalifikacija samo na osnovi uspešno absolvirane in z uredbami priznane oziroma predpisane učne dobe ali strokovnih izpitov. Na delovnih mestih se pa priznava kvalifikacija samo v oni višini, kolikor zahteva značaj delovnega procesa specialno strokovno znanje in izkušnje.

Analiza kvalifikacije delovnih mest se naj bi izvršila na osnovi pregleda obstoječega tarifnega pravilnika za l. 1953, pri katerem bi se upoštevala stvarna kvalifikacija delovnega mesta po zgoraj navedenih kriterijih.

2. Poleg tega se morajo urediti pogoji dela na posameznih delovnih mestih in vpliv okolice, ker je sedanjí kriterij več ali manj nepravilen in zato predlagamo sledeči način ocenjevanja:

Na osnovni postavki za kvalifikacijo delovnega mesta se za posamezna delovna mesta predvidi še po značaju dela poseben dodatek, ki je lahko višji ali nižji, in to:

a) za težko fizično delo od 0—5 dinarskih enot,

b) vpliv okolice od 0—8 dinarskih enot,

c) za organizacijo dela od 0—6 dinarskih enot (samo predvidena delovodska delovna mesta).

Ad a) Za težko fizično delo se smatra delo na delovnih mestih, kjer je telesna obremenitev delavca večja od normalne in to stalno kot n. pr.: pri ročnem nakladanju in razkladanju, ročnem prenašanju bremen nenormalne teže, ročno prevažanje bremen, ročno izvlačevanje iz ogrevalnih peči itd.

Ad b) Za vpliv okolice na delovnih mestih se smatra vse vplive, ki nastajajo vsled vročine, olja, masti, umazanije, plina, slepila, prekomernega ropota (žebljarna), izredni prah, kisline, lužila itd.

Ad c) Za organizacijo dela dobijo dodatek samo ona delovna mesta, ki so priznana kot delovodska delovna mesta.

II. Za uslužbence:

1. Kakor za delavce naj bi veljale za uslužbence 3 osnovne grupe kvalifikacije in to:

a) nižji strokovni uslužbenci,

b) srednji strokovni uslužbenci,

c) višji strokovni uslužbenci.

Te osnovne grupe so porazdeljene dalje, kakor pri delavcih, v posamezne plačilne podgrupe in to:

a) nižji strokovni uslužbenci v 3 podgrupe,

b) srednji strokovni uslužbenci v 4 podgrupe,

c) višji strokovni uslužbenci v 4 podgrupe.

Glede napredovanja v osnovni kvalifikaciji velja isto za uslužbenski kader, kakor za delavce.

Za določitev kvalifikacij uslužbenskih delovnih mest se predlaga sledeči kriterij:

a) Nižja strokovna uslužbenska delovna mesta so vsa ona delovna mesta, za katera je potrebna predizobrazba nepopolne gimnazije (4 gimnazije z malo maturo) ali sorodnih strokovnih šol.

b) Srednja strokovna uslužbenska mesta so vsa ona, za katere je potrebna popolna srednješolska izobrazba gimnazije ali sorodnih strokovnih šol z maturo.

c) Višja strokovna uslužbenska delovna mesta, so vsa ona, za katere je potrebna fakultetska izobrazba z diplomom.

Za pravilno ocenjevanje dela na zgoraj navedenih delovnih mestih se predlaga sledeča razvrstitev:

a) Nižji strokovni uslužbenci.

V prvo podgrupo spadajo uslužbenci — začetniki ali pripravniki, in ostanejo v tej grupi najmanj 1 leto.

V drugo podgrupo spadajo uslužbenci, ki so službovali najmanj 1 leto v prvi podgrupi in ostanejo v tej podgrupi najmanj 2 leti.

V tretjo podgrupo spadajo uslužbenci, ki so prebili v drugi podgrupi najmanj 2 leti.

b) Srednji strokovni uslužbenci.

V prvo podgrupo spadajo uslužbenci — začetniki in ostanejo v tej podgrupi najmanj 2 leti.

V drugo podgrupo spadajo uslužbenci, ki so prebili najmanj 2 leti v prvi podgrupi in v tej ostanejo najmanj 3 leta.

V tretjo podgrupo spadajo uslužbenci, ki so prebili najmanj 3 leta v drugi podgrupi in ostanejo v tej podgrupi najmanj 3 leta.

V četrto podgrupo spadajo uslužbenci, ki so prebili najmanj 3 leta v tretji podgrupi.

c) Višji strokovni uslužbenci.

V prvo podgrupo spadajo uslužbenci začetniki in ostanejo v tej grupi najmanj 3 leta.

V drugo podgrupo spadajo uslužbenci, ki so prebili najmanj 3 leta v prvi podgrupi. V tej podgrupi ostanejo najmanj 6 let.

V tretjo podgrupo spadajo uslužbenci, ki so prebili najmanj 6 let v drugi podgrupi. V tej podgrupi ostanejo najmanj 6 let.

V četrto podgrupo spadajo uslužbenci, ki so prebili najmanj 6 let v tretji podgrupi.

Splošno se priznava strokovna izobrazba samo na osnovi uspešno dovršene šolske ali strokovne izobrazbe za odgovarjajočo grupo ali pa z uredbami predpisanimi izpiti.

Onim, ki so aktivno sodelovali pri organiziranem delu v NOB od 1941, 1942 ali 1943 in imajo za delovno mesto potrebno prakso oziroma sposobnost in ga že opravljajo, se prizna kvalifikacija ne glede na šolsko ali strokovno izobrazbo.

Uslužbenci z nižjo strokovno izobrazbo, ki delajo na delovnih mestih višje kvalifikacije, se prizna plačilna grupa delovnega mesta, ki ga zasedejo po sledečem kriteriju:

a) Po petih letih uspešnega opravljanja delovnega mesta, se prizna prva plačilna podgrupa dotičnega delovnega mesta.

b) po desetih letih uspešnega opravljanja delovnega mesta, se prizna druga plačilna podgrupa.

c) po petnajstih letih uspešnega opravljanja delovnega mesta, se prizna tretja plačilna podgrupa.

d) Za uslužbence, ki se prevajajo iz delavskega staleža, se prizna kvalifikacija, katero imajo v delavskem staležu oziroma bi je v delavskem staležu dosegli.

Na osnovno postavko kvalifikacije delavskega mesta se za posamezna delovna mesta predvideva še dodatek, ki je lahko višji, za odgovornost in organizacijo dela in to:

a) za nižja strokovna uslužbenska delovna mesta od 0—8 dinarskih enot.

b) za srednja strokovna uslužbenska delovna mesta od 0—8 dinarskih enot,

c) za višja strokovna uslužbenska delovna mesta od 0—6 dinarskih enot.

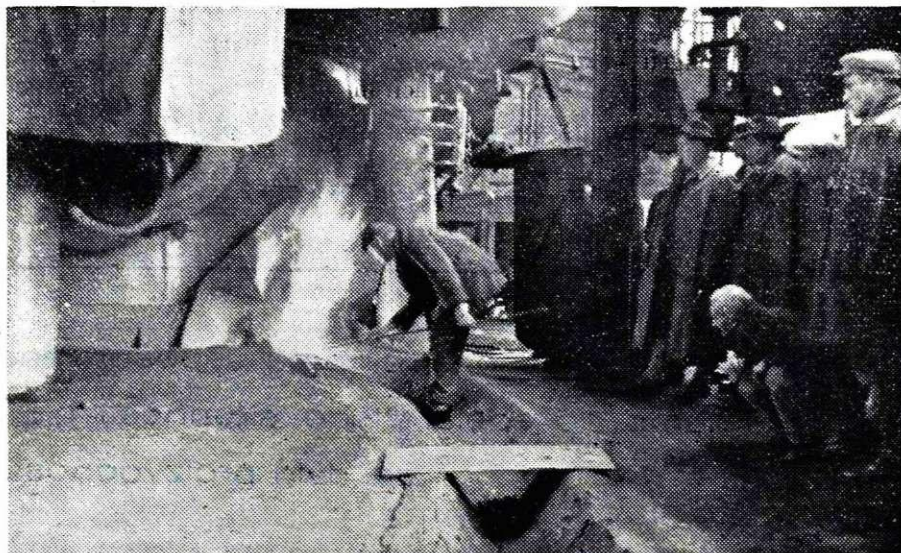
Za vodilne uslužbence se za vodstvo podjetja predvideva poleg dosedaj navedenih dodatkov še poseben dodatek za vodstvo, ki znaša do največ 8 dinarskih enot.

Ta dodatek se predvideva za sledeča delovna mesta: glavnega direktorja, tehničnega direktorja, komercialnega direktorja in direktorja gospodarsko - računskega sektorja.

Ing. E. Perne

12. novembra je po temeljitem remontu spet zagorela naša visoka peč I. Tega remonta je bila nujno potrebna saj že sedem in pol let ni bila deležna nobenega izdatnejšega popravila. S tem remontom pa je postala enakovredna peči II. tudi po svoji kapaciteti, saj lahko da 200 ton surovega železa dnevno, kar je znatno več kot prej.

Foto: Fr Torkar

REZULTATI NAŠE PROIZVODNJE

za mesec november 1953

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA NOVEMBER 1953

Skupna proizvodnja

Obrat	Indeks izvršitve v %	
	Družbeni plan količina	Definitiv. plan količina
Plavž	120.7	113.0
Martinarna	111.2	113.0
Elektro peč	116.7	108.9
Skupaj	114.3	105.1
Težka proga	108.2	100.0
Lahke proge	97.2	91.4
Žična valjarna	110.0	85.4
Valjarna 2400	120.5	102.4
Valjarna 2200	11.1	—
Valjarna 1300	107.7	101.0
Jeklovlek	125.0	110.0
Skupaj	106.0	97.0
Hladna valjarna	123.4	86.6
Žičarna	100.0	112.4
Vzmeti	117.6	102.6
Žebljarna	166.5	97.9
Cevarna	124.3	116.5
Varilna žica	186.0	97.7
Skupaj	119.0	104.7
Siva livarna	134.5	118.3
Jeklo livarna	118.0	106.0
Skupaj	132.4	116.7
Opekarna	111.0	98.2
Vse skupaj	111.4	101.8

Družbeni plan po količini 111.4%
po vrednosti 110.2%
Definitivni plan po količini 101.8%
po vrednosti 100.6%

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA NOVEMBER 1953

Blagovna proizvodnja

Obrat	Indeks izvršitve v %	
	Družbeni plan količina	Definitiv. plan količina
Plavž	—	—
Martinarna	—	—
Elektropeč	—	—
Težka proga	94.6	202.5
Lahke proge	69.4	69.4
Žična valjarna	165.1	89.8
Valjarna 2400	138.9	118.0
Valjarna 2200	14.5	—
Valjarna 1300	107.0	100.5
Jeklovlek	125.0	110.0
Skupaj	111.1	104.7
Hladna valjarna	123.1	86.5
Žičarna	67.4	110.1
Vzmeti	117.6	102.6
Žebljarna	166.5	97.9
Cevarna	124.3	116.5
Varilna žica	186.0	97.9
Skupaj:	110.6	101.9
Siva livarna	—	—
Jeklo livarna	61.5	43.0
Skupaj	61.5	43.0
Opekarna	159.0	159.0
Vse skupaj	111.6	104.7

Družbeni plan po količini 111.6%
po vrednosti 111.6%
Definitivni plan po količini 104.7%
po vrednosti 102.9%

Delovna disciplina, strokovna usposobljenost in zavest dolžnosti,
ki jih imamo do socialistične skupnosti naj bodo tudi Tebi sredstva
za dvig proizvodnosti!

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA JANUAR—NOVEMBER 1953

Skupna proizvodnja

Obrat:	Indeks izvršitve v %		
	Letni družb. plan količina	Družb. pl. jan.—novem. količina	Definitivni družb. plan količina
Plavž	92.9	102.0	100.0
Martinarna	96.2	104.0	102.0
Elektro peč	91.5	100.0	97.5
Skupaj	95.0	103.7	101.1
Težka proga	96.5	106.1	104.0
Lahke proge	93.0	102.5	107.0
Žična valjarna	96.2	106.0	96.0
Valjarna 2400	88.6	98.5	103.1
Valjarna 2200	92.6	102.1	104.0
Valjarna 1300	96.6	106.6	106.6
Jeklovlek	90.5	99.1	98.0
Skupaj	94.1	103.5	103.0
Hladno valj.	102.1	108.0	105.9
Žičarna	102.3	107.8	111.0
Vzmeti	82.4	90.3	91.8
Žebeljarna	135.1	149.0	115.0
Cevarna	102.0	112.0	108.9
Varilna žica	132.6	145.5	103.8
Skupaj	107.0	117.8	109.5
Siva livarna	98.0	107.5	105.1
Jeklo livarna	99.8	109.2	111.7
Skupaj	98.3	108.0	106.1
Opekarna	98.0	106.0	100.0
Vse skupaj	95.5	104.5	102.5

Definitivni plan	po količini	95.5%
	po vrednosti	95.9%
Družbeni plan	po količini	104.5%
januar—november	po vrednosti	105.3%
Definitivni plan	po količini	102.5%
	po vrednosti	103.3%

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA JANUAR—NOVEMBER 1953

Blagovna proizvodnja

Obrat:	Indeks izvršitve v %		
	Letni družb. plan količina	Družb. pl. jan.—novem. količina	Definitivni družb. plan količina
Plavž	—	—	—
Martinarna	—	—	—
Elektro peč	—	—	—
Težka proga	143.0	150.1	118.1
Lahke proge	84.0	99.0	98.8
Žična valjarna	102.0	113.5	102.0
Valjarna 2400	91.7	101.4	108.2
Valjarna 2200	93.1	102.1	106.8
Valjarna 1300	96.6	106.6	106.6
Jeklovlek	90.5	99.1	98.0
Skupaj	94.4	105.1	105.0
Hladno valj.	102.1	108.0	105.9
Žičarna	87.9	95.6	115.0
Vzmeti	82.4	90.3	91.8
Žebeljarna	135.1	149.0	115.0
Cevarna	102.0	112.0	108.9
Varilna žica	132.6	145.5	103.8
Skupaj	102.2	112.5	110.2
Jeklo livarna	52.2	57.3	55.4
Siva livarna	—	—	—
Skupaj	52.2	57.3	55.4
Opekarna	94.0	117.5	117.5
Vse skupaj	95.9	107.3	106.4

Letni družb. plan	po količini	95.9%
	po vrednosti	96.2%
Definitivni plan	po količini	107.3%
januar—november	po vrednosti	107.2%
Družbeni plan	po količini	106.4%
	po vrednosti	105.6%

DISCIPLINSKA IN MATERIALNA ODGOVORNOST

delavcev in uslužbencev po dosedanjih predpisih

Ker bodo v letu 1954 stopili v veljavo povsem enotni predpisi v pogledu disciplinske in materialne odgovornosti delavcev in uslužbencev z novo Uredbo o delovnih razmerjih v gospodarstvu, je prav, da se zaradi boljšega razumevanja in izvajanja nove Uredbe seznanimo z dosedanjimi predpisi.

Predpisi Zakona o državnih uslužbencih iz leta 1946 in poznejše dopolnitve so v posebnih poglavjih obdelali disciplinsko in materialno odgovornost

uslužbencev. Zakon je poznal dve vrsti disciplinskih prekrškov in sicer disciplinske nerednosti, kot so manjše kršitve službene in delovne dolžnosti ali ugleda uslužbencev in disciplinske prestopke, kot že hujše kršitve službene in delovne dolžnosti. Zakon navaja okrog 23 primerov takih prestopkov.

Najvišji disciplinski organ v podjetju je direktor podjetja. Poleg tega je za reševanje disciplinskih prekrškov in prestopkov osnovano disciplinsko sodišče I. stopnje. To sodišče sestavljajo pred-

sednik in dva člana (sodnika iz vrst uslužbencev) in enako število namestnikov. Drugega člana in namestnika sodišča predlaga sindikalna podružnica v podjetju. Člani sodišča z namestniki se postavljajo za dobo enega leta. Poleg članov in namestnikov disciplinskega sodišča se istočasno imenuje tudi ustrezno število disciplinskih tožilcev. Disciplinsko sodišče posluje po enakih načelih kakor redna sodišča. Kazni, katere lahko izreka direktor ali disciplinsko sodišče za disciplinske nerednosti so sledeče:

1. pismeni opomin,
2. pismeni ukor,
3. strogi pismeni javni ukor,
4. denarna kazen, za vsak posamezen primer v znesku največ 10% čistih enomesečnih službenih prejemkov, vendar vsota vseh teh kazni ne sme presegati 20% prejemkov uslužbenca.

Kazni za disciplinske prestopke pa so sledeče:

1. prepoved napredovanja v plači oz. nazivu za 6 mesecev do 1 leta;
2. znižanje prejemkov za 3 mesece do 1 leta, vendar ne več kot 20% enomesečnih čistih prejemkov;
3. postavitve na neposredno nižje delovno mesto oz. plačo za 6 mesecev do 3 let;
4. odpust iz službe s prepovedjo vrnitve v službo za eno leto do 3 let;
5. odpust iz službe za stalno.

Denarne kazni, katere izreka disciplinsko sodišče pa ne vplivajo na znižanje otroških doklad. Kazni po točki 4 izrečene za disciplinske nerednosti se vpisujejo v uslužbenski list.

Lažje primere kršenja delovne discipline kaznuje direktor v svoji pristojnosti, dočim težje primere odstopa v kaznovanje disciplinskemu sodišču. Disciplinsko sodišče in direktor pa ne smeta izreči kazni oziroma izstaviti pismene odločbe o kaznovanju predno obtoženi ni bil zaslišan.

V kolikor izreče kazen direktor podjetja v svoji pristojnosti, izda za to pismeno odločbo, v kolikor pa predmet odstopa disciplinskemu sodišču, ga

vroči disciplinskemu tožilcu s tem, da izdela obtožnico in vsestransko raziše okoliščine krivde uslužbenca.

Izrekanje disciplinskih kazni in sploh disciplinski postopek je nujen. Razprave so javne in dostopne vsakomur. Na razpravi lahko obtoženi poleg zagovora, ki ga je podal ob priliki zasliševanja, doda vse kar misli, da bi moglo olajševalno vplivati na sam potek razprave in višino kazni. O poteku razprave se vodi zapisnik. Po zaslišanju obtoženca in eventualnih prič ter čitanju obtožnice, ki jo poda tožilec, sodišče po tajnem posvetu izreče kazen. Izrek kazni, kakor obrazložitev z olajševalnimi in oteževalnimi okoliščinami mora sodišče izstaviti v obliki pismene odločbe. Obtoženec pa ima pravico, da se na odločbo lahko pritoži, v našem primeru na Delavski svet Železarn Jesenice. Poleg obtoženca pa se lahko pritožita disciplinski tožilec in sindikalna podružnica podjetja. Odločitev Delavskega sveta pa je dokončna.

Ker pa so s prenosom kompetenc za upravljanje z državnimi gospodarskimi podjetji prešle pravice upravljanja na delovne kolektive, to je Upr. odbore in Delavske svete, so tudi za uslužbence v podjetju prenehali veljati predpisi Zakona o državnih uslužbencih. S tem pa so seveda prenehali veljati tudi disciplinski predpisi.

Z ozirom na to, se po predlogu Sveta za zakonodajo LRS do izvajanja nove Uredbe o delovnih razmerjih v gospodarstvu, ki stopi v veljavo s 1. jan. 1954, uporabljajo tako za delavce, kakor uslužbence predpisi Uredbe o disciplinski in materialni odgovornosti delavcev v gospodarskih organizacijah iz leta 1949. Predpisi navedene Uredbe predstavljajo podlago sedaj veljavnemu Delovnemu redu Železarn Jesenice. Ker je vsak delavec v Železarni Jesenice prejel po en izvod Delovnega reda, ni potrebno o tem še posebej razpravljati. Prihodnjič pa se bomo seznanili s predpisi nove Uredbe o delovnih razmerjih v gospodarstvu s posebnim ozirom na disciplinsko in materialno odgovornost delavcev in uslužbencev v gospodarskih podjetjih.

Na Dan Republike — 29. novembra so odkrili v obratu Javornik I. spominsko ploščo 48 padlim delavcem v NOB. Odkritju plošče je poleg delavcev Javornika I. prisostvovala tudi številno prebivalstvo in predstavniki oblasti in forumov

Foto: Fr. Torkar

OB PETLETNICI NAŠEGA ZAKONA O IZNAJDBAH IN TEHNIČNIH IZPOPOLNITVAH

PRIPOMBE K NAŠI PRAKSI NA JESENICAH

Ko sta pred 5 leti, dne 28. nov. 1948 Zvezni svet in Svet narodov Ljudske skupščine na svojih sejah sprejela Zakon o iznajdbah in tehničnih izpopolnitvah, so bili vsi delovni ljudje na to novo socialistično pridobitev zelo ponosni. Na eni strani je ta zakon pravilno usmeril napredek naše tehnike kot neizogibni pogoj za razvoj industrije, na drugi strani pa je bil s tem naši domači iznajditeljski dejavnosti zadan močan impulz. Končno smo s tem zakonom uredili tudi naš sedanji in bodoči odnos do inozemstva v pogledu prodaje naše duševne industrijske lastnine, ki se kaže v patentih.

Vsa klasična socialistična literatura od Marxa do Lenina govori mnogo o velikanskem razvoju tehnike 19. in 20. stoletja kot posledice velikih in malih iznajdb. Citirajo se številke, koliko patentov je velekapital zbral, nakupil in prodal, ponatiskujejo se opisi, kako kapital tehnična izboljšanja in nove delovne postopke celo sistematično išče s pomočjo specialistov za razvoj tehnike (developping engineers) in končno se dajejo tudi poročila, kako industrijski trusti svojim tehničnim sodelavcem izplačujejo velike nagrade za iznajdbe, s katerimi je mogoče izboljšati tehniko in zmanjšati stroške.

Seveda uporablja kapitalist vse tehnične pridobitve v prvi vrsti za to, da ostane konkurenčen in, da si povečuje dobiček, s katerim potem razpolaga po mili volji. Tudi v socializmu služijo iznajdbe pocenitvi proizvodnih stroškov in tehničnemu napredku. Nastali dobiček od boljšega dela pa gre v korist skupnosti in gospodarski utrditvi življenjskega standarda. Prav tako mora biti tudi v socialistični družbi človek, ki s svojim iznajditeljskim delom kaj prispeva napredku družbe, primerno nagrajen, da je s tem poplačan njegov izreden trud in, da ga korist, ki jo od svojega ustvarjalnega dela ima, tudi nenehno vzpodbuja k novim naporom. Zato tudi naš prvi Zakon o iznajdbah in tehničnih izpopolnitvah ni bil v tej točki prav nič sentimental, ampak vsebuje številne člene, ki se nanašajo na priznanje osebnih in premoženjskih pravic iznajditeljev, novatorjev in racionalizatorjev. Nagrade, ki jih socialistična družba daje svojim državljanom, niso sicer tako velike kot v kapitalizmu, če jih gledamo v absolutnem in relativnem merilu. Zato pa pri nas za nagrade jamči država in jih z dodatno Uredbo o odškodninah, nagradah in ugodnostih ureja tako, da je tudi za prihranek izpod Din 5000.— predvidena odškodnina in, da je torej izključeno vsako izkoriščanje človeka po človeku kot tudi človeka po kolektivu. Zakon seveda predvideva, da bodo vsi, ki se jih ta zakon tiče, delali vestno in pošteno. Posledice te načelne in detajlirane regulacije iznajditeljske dejavnosti leta 1948 so bile takoj vidne. Predlogi so se množili, zanimanje zanje je raslo in nekatera podjetja so v svoji preveliki vnemi

celo tekmovala med seboj, kdo bo več takih novatorskih in racionalizatorskih podvigov registriral na leto. Ko pa so se zdramili tudi iznajditelji, novatorji in racionalizatorji, katerih predlogi so bili že realizirani, po vprašanju izplačila zakonitih nagrad, bodisi v enkratnem znesku, bodisi v 3 zaporednih premijskih obrokih, so se spori med njimi in koristniki njihovih iznajdb pričeli množiti in je vsa ta toliko obetajoča ustvarjalna dejavnost postajala iz dneva v dan vedno bolj problematična. Danes je situacija ponekod že taka, da ta ustvarjalnost počasi izumira. Birokratizem se je prav na tem področju razbohotil do skrajnih meja in je večkrat jedro in smisel takega ustvarjalnega dela že težko najti sredi birokratskega rastlinja, ki je nekatere prav koristne in dobičkanosne predloge prerasló čez in čez. To je naša ljudska oblast tudi uvidela in se sedaj pripravlja nov zakon o patentih, iznajdbah in tehničnih izpopolnitvah, ki bo na eni strani preciznejši in strožji za obe plati, ki bo pa na drugi strani tudi upošteval vse spremembe, ki so se izvršile v zadnjih petih letih na področju družbene ekonomike.

Kako je s to stvarjo pri nas na Jesenicah?

Odgovor ne more biti posebno razveseljiv. Po eni strani imamo številne predloge, ki nimajo ne pravega začetka, ne pravega konca, po drugi strani pa potekajo likvidacije tehničnih izboljšav, ki so prinesle Železarni lepe milijone prihrankov ali novih zaslužkov, tako počasi in s takimi težavami, da so prizadeti upravičeni trditi, da tukaj nekaj ni v redu. Poizkušajmo torej razčleniti vso našo problematiko po dialektični poti in prav gotovo bomo našli izhod iz sedanje zagate. Če ga ne najdemo, nam ne preostane drugo, kot da to panogo industrijskega dela zaenkrat opustimo in preložimo na „boljše čase“. Ker pa časi za neko rešitev še nikoli niso bili tako ugodni, kot sedaj, ko stojimo pred uvedbo novih gospodarskih uredb, je nujno potrebno, da to problematiko vendarle rešimo na ta ali oni način. Ne bo težko razumeti zakaj kakršnokoli zavlačevanje ni več dopustno.

Železarna Jesenice ima nalogo, da se čimprej preusmeri na izdelavo kvalitetnih finalnih proizvodov. Doba proizvodnje navadne trgovske robe trenutno še traja, toda že naginja v zaton. Minula pa je doba, ko vprašanje polne lastne cene ni bilo tako zelo važno. Saj je bila naše Železarna brez konkurence na jugoslovanskem tržišču, za plasiranje njenih izdelkov pa se do pred kratkim sploh ni bilo treba truditi, ker je bila njena proizvodnja razprodana že v naprej. Če hoče naša Železarna kot industrijsko podjetje napredovati in to se po vseh zakonih industrijske ekonomike mora zgoditi — potem mora na

področju izboljšanja tehničnih postopkov, pocenitve končnih izdelkov in uvedbe novih vrst proizvodov tudi sama nekaj napraviti.

Inozemska industrija se hrani vedno z novimi patenti, ki jih kupuje in prodaja direktno ali indirektno. Tudi zanjo so iznajdbe osnovna sredstva. Zakaj pa imamo pregovor: Kdor počiva, ta nazaduje? Kako živahen je ta promet v tujini, nam kaže naslednja tabela, žal samo iz statistike leta 1926:

Država	Uvoz patentov	Izvoz patentov
USA	2.112	6.552
Anglija	5.425	4.438
Nemčija	1.813	6.651
Francija	6.053	2.964
Italija	5.856	664

Aktivnost ali pasivnost teh industrijskih držav na polju iznajdljivosti se v teh številkah prav lepo zrcali.

Kako velik pa je bil promet patentnih prigrasitev in izdanih patentov leta 1934 kaže naslednja tabela:

Država	Patentnih prigrasitev	Izdanih patentov
USA	56.882	44.800
Anglija	37.409	16.890
Nemčija	52.856	17.011
Jugoslavija	1.198	792*

* od tega domačih 210!

Patenti in tehnične izboljšave, ki za državo kaj pomenijo, pa se ne dobivajo iz panog kmetijstva, obrti in trgovine, ampak iz industrije in to predvsem iz težke industrije. Na Jesenicah res nimamo razloga in tudi ne pravice, da bi smeli to industrijsko dejavnost prepuščati industrijsko manj razvitim republikam. Tudi ta dejavnost ne koristi samo državi kot celoti, ampak tudi kolektivu, ki upravlja in gospodarsko vodi našo Železarno. Morda ni več daleč čas, ko se bodo ljudje po Jugoslaviji izpraševali: „Kaj ste tehniki, inženirji in visokokvalificirani specialisti napravili za napredek naše najstarejše železarne? Nabavili ste nove stroje in zgradili nove objekte. To menda ni bilo tako težavno, če ste dobili za to denar iz investicijskega fonda. Povejte, kaj ste napravili takega, kar je žrastle na domačem zeljniku in kar je torej vaše in naše, samo naše?“

V svojem uvodnem govoru pri razpravi v Ljudski skupščini ob sprejemu zakona o iznajdbah in tehničnih izpopolnitvah je dejal maršal Tito: „Tudi bi bilo še dolgo vrsto let nemogoče obnoviti in zgraditi domačo industrijo samo z nakupovanjem in uvažanjem potrebnih strojev iz inozemstva, ker bi to terjalo skoraj nemogoča finančna sredstva in bi naša država prišla popolnoma v gospodarsko, s tem pa tudi v politično odvisnost kapitalističnih držav...“

Vprašanje domačih iznajdb in tehničnih izpopolnitev se v velikem industrijskem podjetju nikakor ne sme omalovaževati in je zategadelj naloga vseh odgovornih činiteljev, da imajo do take dejavnosti svojega kolektiva boljši odnos, kot ga pa kaže

praksa sedaj na Jesenicah. Eden prvih in splošnih vzrokov, da dejavnost v smislu tehničnih izboljšav v Železarni pada, je podcenjevanje racionalizatorstva in novatorstva in čudovita tenkoslušna zavist tistih, ki bi marsikaj in še mnogo boljše napravili, „če bi imeli časa za to“. Res je, nove iznajdbe zahtevajo časa, mnogo časa in ta čas si je treba vzeti v popoldanskih in večernih urah, ob nedeljah in praznikih, med dopustom in tudi med nočnim počitkom. Poleg tega se je treba tudi truditi in nenehno razmišljati. Treba je tudi vsa ponovna razočaranja, ki jih dajejo novi in novi poizkusi sproti možato sprejemati in pri tem ne obupati.

Prav te in samo te človeške vrline predstavljajo tisto, kar je na novatorjih in racionalizatorjih vredno spoštovanja. Diplome in racionalizatorska izpričevala so samo listine, ki urejajo pravni položaj v smislu zakona in jih res ne kaže izobešati v pozlačenih okvirjih na stene. Socialistično načelo zahteva, da je treba vse take napore, če so za družbo koristni in če so seveda ekonomsko uspešni, tudi primerno nagrajevati. Mar smemo zavidati delavcu-težaku tisti zaslužek, ki si ga je pridobil z nedeljskim delom, medtem ko so vsevedneži sedeli po gostilnah, ali se kje drugje prijetno zabavali? Vsaka debata o tem je čisto brezpredmetna.

Nadaljnji vzroki za sedanje slabo stanje tega vprašanja pa leže pri obeh: pri iznajditeljih in pri našem podjetju.

Začnimo kar z iznajditelji!

Zakon razčlenjuje iznajditeljsko dejavnost v iznajdbe, novatorstva in racionalizacije. Strokovne komisije imajo kot prvo nalogo, da ugotove značaj predloga, toda tudi predlagatelj sam si mora biti o tem docela na jasnem. Treba je torej kritično premočiti, ali predlog ekonomsko res kaj pomeni, ali je sploh izvedljiv in kake bi bile tudi investicije, če bi ga hoteli realizirati. Nadalje ima vsak predlagatelj tudi številne dolžnosti, ki niso včasih niti majhne, niti lahko izvedljive. Predlog je treba natančno opisati in je treba organom, ki ga bodo ocenjevali, dati tudi vse potrebne podatke v pregledni in jasni obliki. Za start se je treba torej dobro pripraviti.

Če predlagatelj tega sam ali s tujo pomočjo ne stori, ali brez nje, ima lahko kaj malo upanja, da mu bo kdo drugi to napravil, recimo: po službeni dolžnosti. Prvič se vsakdo ne spozna v njegovih idejah in drugič je kaj malo tako idealnih ljudi na svetu, da mu bodo vso to včasih prav komplicirano delo opravili — zastoj. Predlagatelj, ki nima te možnosti in potrebnega znanja, da sam opiše in dokumentira svoj predlog, si mora pač poiskati strokovno pomoč. Naš referat za racionalizacije je danes samo administrativni organ, ki tega tudi ne zna in zalorej tudi ne more napraviti. V inozemstvu imajo za take zadeve poklicne patentne inženirje in juriste, ki poznajo vse tozadevne zakonske predpise do potankosti in, ki seveda tudi znajo zadevo spraviti v pravi tek.

Pri nas pa imamo celo take iznajditelje, ki sploh nimajo volje, da bi kaj zbrali in napisali. In potem

se jeze, ker jih uprava podjetja ni nagradila. Zakon sicer predvideva nagrade, ki jih direkcija ali upravni odbor lahko podeli za uspešne podvige. Tako nagrajevanje pa je seveda možno tudi brez Zakona o iznajdbah in tehničnih izpopolnitvah, ker isti ureja predvsem le vprašanje premij na osnovi hladnega računa rentabilnosti brez vsakršnih subjektivnih in sentimentalnih primesi. Denarne „pohvale“ so tudi bolj ostanek stare kapitalistične dobe, ki je s to taktiko večkrat dosegala več, kot je pričakovala. V socializmu pa moramo vzgajati ponosne ljudi, ki bodo nagrajeni po delu in učinku in ne po kakih drugih vidikih.

Predlagatelj mora nadalje svojo idejo in predlog prenesti tudi v prakso, ki edina lahko pokaže tehnično in ekonomsko korist. Od ideje v glavi in opisa na papirju pa je še zelo dolga pot, ki traja več let in več. Kdor se torej tega dela boji, je najboljše, da svojega predloga sploh ne prijavi. Le v prav izjemnih primerih je ideja že sama po sebi tako dobra, da se bo upravi nekega podjetja zdelo koristno, da jo da preizkusiti in razviti po svojih tehničnih strokovnjakih - specialistih. Takega štaba ljudi, ki jim Anglosaksonci pravijo „developping engineers“ pa večina naše industrije še nima in ga ni tudi pri nas na Jesenicah. V praksi se tako dela le v vseh velikih industrijskih podjetjih zapada in tudi v Rusiji, odkar so ljudje spoznali, da sodobna tehnika ne more več napredovati brez sodelovanja znanosti. Vedno pa ni bilo tako. Zato bi ne bilo povsodi toliko genialnih iznajditeljev, ki so umrli v revščini, dočim so poznejše generacije imele od njihovega pionirskega dela ogromno koristi. Vsi ti iznajditelji ali niso znali, ali pa tudi niso mogli svoje ideje spraviti v konkretno obliko.

Po drugi strani pa bi tak princip tudi preveč podpiral iznajditeljsko — lenobo. Kadar ljudje v gostilnah razpravljajo o tem in onem, imajo včasih pod vplivom alkohola vse polno idej, dobrih in slabih. Te pa so brez koristi, ker se ponavadi že po 24 urah razblinijo v nič. Saj ljudje vedno nekaj predlagajo: namesto počasnega osebnega vлека hitrejši avtobus, namesto krampa in lopate buldožer, namesto prezidave kletnih in podstrešnih prostorov v stanovanja — gradnjo novih velikih blokov. Ideje so res dobre, četudi nič kaj originalne. Toda izvedbo zavirajo drugi vzroki. In potem — rentabilitetni račun! Na papirju kar dežuje milijonov, v praksi — nič, ali pa kaj malo. Ponavljam: industrijska dejavnost ni sentimentalna, sicer bi ne bila industrijska. Za sentimentalnosti ima vsak dejaven in ustvarjalen duh svojega „konjička“, ki ga zajaše v svojem prostem času, da se pri tem razvedri in odpočije. Tako delo pa nima nič skupnega z našo iznajdljivostjo v duhu Zakona.

Zdaj pa h koristniku iznajdb in tehničnih izboljšav.

Po zakonu je vsa iznajditeljska dejavnost naših državljanov pod posebnim varstvom države. Rezultati tega dela pripadajo celotni družbi, če tudi jih tehnično izkorišča eno ali več podjetij hkrati. Na drugi strani pa imajo iznajditelji pravico, da participirajo na doseženem prihranku odn. novo ustvarjenem dobičku. Premije se po čl. 28 Uredbe izračunavajo iz ekonomske osnove in je njih višina odvisna tako od značaja tehnične izpopolnitve, kot tudi od finančnega efekta, kot kaže naslednja tablica:

Tablica za višino odškodnine

Osnova za računanje višine odškodnine		Višina odškodnine	
		iznajdba	racionalizacija
do Din 5000.—		30% toda ne manj od Din 1000.—	12,5% toda ne manj od Din 500.—
od 5.001 do 25.000		15% + Din 750	6% + Din 325
„ 25.001 „ 50.000		12% + „ 1.500	4% + „ 850
„ 50.000 „ 250.000		10% + „ 2.500	2,50% + „ 1.750
„ 250.001 „ 500.000		6% + „ 12.500	1,50% + „ 4.250
„ 500.001 „ 1.250.000		5% + „ 17.500	1,25% + „ 5.500
„ 1.250.001 „ 2.500.000		4% + „ 30.000	1% + „ 8.500
„ 2.500.001 „ 5.000.000		3% + „ 55.000	0,75% + „ 15.000
nad 5.000.000		2% + „ 105.000	0,50% + „ 27.500

Kdor torej iznajdbo ali tehnično izpopolnitev izkorišča v svoj prid in seveda tudi v prid države, je dolžan iz fonda akumulacije plačevati tudi nagradne premije (za teh. izpopolnitve 3 leta).

Te premije ne obremenjujejo drugih postavk, kot mnogi mislijo, ampak je novator ali racionalizator prejel le nekaj procentov od tega, kar je podjetje z njegovim izumom prihranilo, ali pa na novo zaslužilo.

Ni nobenega dvoma, da je za vsako podjetje izkoriščanje iznajditeljske dejavnosti njenega kolek-

tiva najrentabilnejši posel, ki ga pozna industrija. Če je n. pr. naša Železarna prihranila ali pa dodatno zaslužila din 1.000.000 potem bo dobil recimo novator od te vsote 2,5% + din 11.000, torej skupno din 36.000, podjetje in preko njega naša skupnost pa ostanek din 964.000.

Skoraj neverjetno je, da se mnoga naša socialistična podjetja tako malo zanimajo za racionalizatorske in novatorske podvige svojih sodelavcev in moramo med te žal šteti tudi našo Železarno. V inozemstvu se kapitalist na vse načine trudi, da za-

Lep spomenik padlim borcem NOB so odkrili 29. novembra tudi na Blejski Dobravi, kjer je poleg prebivalstva in predstavnikov oblasti in forumov na svečani in lepi prireditvi sodelovala tudi naša JLA, ki je izstrelila častno salvo v počastitev padlih junakov.

Foto: Prešern Jože

posli čim več takih ljudi v svojem podjetju in jih celo zelo dobro nagraduje mimo premij, ki jim pripadajo tudi po tamošnjih zakonih. Brezvestno izkoriščanje je v tem pogledu danes tudi v kapitalističnih državah mnogo težje, kot je bilo nekoč, ker je tudi sodoben kapitalist uvidel, da se da po legalni poti in z dobrim razpoloženjem sodelujočih še vedno ogromno zaslužiti. Z novostmi in racionalizacijami se ne dela samo za sedanjost, ampak se utrjuje tudi prihodnost.

Naša železarna ima v svojem sklopu za to vrsto dejavnosti poseben referat, ki pa je žal le administrativni organ. Imeti samo enega nameščenca, ki predloge registrira in potem sprovaja naprej, je mnogo premalo. Referat bi moral imeti jurista in patetnega inženirja v eni osebi.

Nadalje imamo prvo ali nižjo komisijo za oceno predlogov, kot tudi drugo ali višjo komisijo. V prvi se predlogi pretresajo, ali sploh spadajo v zakonito zaščito, ali se njihova izvedba izplača ali ne, ali se predlog zavrne kot neuporaben itd. Ta komisija ima tudi nalogo, da vsaj približno izračuna finančno korist, ki se jo od predloga lahko pričakuje.

V drugi komisiji pa se ugotavljajo po preteku ene ali polletne dobe dejansko doseženi prihranki oziroma dobički. Kontrolira se predložena dokumentacija in po potrebi še dopolnjuje. Če je vse v redu, daje ta višja komisija končne predloge za izplačilo zapadle premije in sicer na upravni odbor, oziroma na glavnega direktorja, ki je obenem tolmač upravičenosti zakonitega izplačila.

Kar se tiče prve, nižje komisije, je treba povedati, da ista pri nas ne deluje dovolj ekspeditivno in to predvsem zaradi tega, ker predlogi ne prihajajo na njene seje dovolj skrbno pripravljeni, to je: preiskani, zbrani in dokumentirani. Krivda za to pa ne leži samo na referatu, ampak tudi pri obratovodstvih, v katerih delokrog predlogi spadajo in, ki so v teh zadevah premalo aktivna, predvsem pa tudi premalo — odločna. Tako se dogaja, da včasih obratovodstva vračajo predloge, ki so jim bili dostavljeni v oceno, nazaj na referat, ne da bi se jasno izrazila o njihovi

vrednosti. Nikjer ne stoji zapisano, da mora biti vsak predlog pozitivno ocenjen, sprejet in realiziran. Če je nekdo nekaj prijavil, kar je že v ideji nedozorelo in torej predlagatelj nima še pravih prijemov za praktično izvedbo, potem je treba tak predlog brez obotavljanja takoj odbiti in predlagatelju povedati, zakaj se je tako postopalo. Če je predlog take narave, da je v principu dober, pa za njegovo realizacijo ni niti denarnih sredstev in morda še manj prave potrebe, lahko ta prva komisija predlaga, da se predlog samo registrira, pri čemer pa predlagatelju še ne pritiče nikaka nagrada, ker od takega predloga tudi še ni nikake koristi. Vedno so bili in so še pojedinci, ki imajo celo kopico patentov, pa niso imeli od njih še nikake koristi, ker zanje niso našli interesentov. Veselje z diplomami in registracijskimi listinami je danes po svetu že precej preživeto. Patentni uradi se pred preveliko vnejo takih „poklicnih“ iznajditeljev celo ščitijo z visokimi prijavnimi taksami, kar je uvedeno tudi pri nas v uradu za zaščito industrijske svojine. Naš referat ne zahteva taks pač pa so člani komisije dolžni, da svoje mnenje takoj nedvoumno povedo. Za moralo naših predlagateljev je najslabše, če se predlog vtakne v mizni predal, kjer potem leži leta in leta.

Če pa je prijavljena zadeva že uvedena in tudi že prinaša koristi, potem je dolžnost te prve komisije, da predlog ne samo registrira, ampak ga tudi da naprej višji komisiji s predlogom, da se izumitelju izda novatorska diploma oz. racionalizatorsko izpričevalo. V smislu zakona je treba tako odločbo potrditi pri republiški upravi za iznajdbe, da se podjetje z izdajo takih dokumentov ne bo morda pre naglilo. Če pa je naš referat pozabil poslati odločbo prve komisije na potrditev v Ljubljano, je seveda razumljivo, da se ti dokumenti še niso mogli izdati.

Nekateri naših novatorjev ali racionalizatorjev skrbno skrivajo svoje ideje pred obratovodjem, ki izve zanje šele takrat, ko mu je referent poslal prijavo v oceno. Tak postopek je seveda nepravilen in je neaktivnost obratovodje v tem primeru razumljiva.

To gre po navadi v škodo predlagatelja, ker tak predlog brez zadostne ocene pač obleži v arhivu prve komisije.

Pri predlogih, ki se že izkoriščajo, mora prva komisija postaviti tudi načela za rentabilitetni račun. Ni vseeno, kaj se bo vzelo za osnovo in s čim se bo prihranek primerjal. Izračunati v naprej rentabilnost je praktično nemogoče. Med uvajanjem kake racionalizacije se večkrat pokažejo momenti, ki splošna sploh niso bili poznani. Zato se osnova za izračun premije izračuna šele po končnem uspehu enega leta, principi tega izračuna pa morajo biti postavljeni v naprej, sicer obstoja nevarnost, da bo višja komisija gledala na uspeh drugače, kar se pri nas dejansko tudi dogaja.

Iz tega torej sledi, da bi morala biti pri nas nižja komisija točnejša v svojem delu s tem, da bi nedvoumno povedala, ali je predlog sprejet v izkoriščanje, ali je samo prioriteto registriran, ali pa celo odbit.

Pri predlogih, ki so že v praksi uvedeni in, ki že kažejo finančni efekt, pa bi morala prva komisija nakazati principe za izračun osnove, obenem pa se pobrigati, da bi dobil predlagatelj čim prej ustrezno listino pa tudi kako akontacijo na poznejšo zakonito premijo.

Tudi delo višje komisije ne poteka tako, kot bi bilo potrebno. Ker principi za določitev osnove rentabilitetnega računa niso bili postavljeni ob začetku izkoriščanja (kar je dolžna opraviti prva komisija), se o njih diskutira šele naknadno, ko je približna višina premije na dosežen dobiček v grobih obrisih že znana. Pri tem imajo poedini člani te komisije večkrat zelo nasprotujoča si mnenja in se tako zadeve, ki bi morale biti že zdavnaj likvidirane, vlečejo v nedogled.

Naše finančno knjigovodstvo bi moralo bolj budno zasledovati finančni efekt tekočih racionalizacij in novatorstev, kot prodajni oddelek redno zasleduje tekoče račune naših kupcev. Patenti, kot tudi pravice iz naslova registriranih tehničnih izpopolnitev, spadajo med naša osnovna sredstva, ki se morajo prav tako amortizirati. Bilo bi zelo koristno, če bi imela vsaka domača licenca svoj konto, na katerega bi se knjižili dobički „sine ira et studio“. Kaj čudno luč na našo domačo iznajditeljsko problematiko meče dejstvo, da se podatki z muko šele iščejo, da se večkrat izpreminjajo in, da se z matematičnimi operacijami enkrat dokazuje dobiček, drugi pa celo izguba.

Če se višja komisija v nekaterih principih ne more zediniti, mora odločati glavni direktor, v tehničnih zadevah pa je treba včasih vprašati za svet tudi druge strokovnjake izven Jesenic. Včasih je zadeva preveč delikatna in finančno tudi preveč tehtna, da bi jo mogla rešiti le četvorica višje komisije.

Zelo aktualno je pri nas tudi vprašanje, kdo je upravičen do iznajditeljske nagrade. Neredko se sliši pripomba, da je za višje kvalificirane kadre dolžnost, da nekaj novega iznajdejo. Drugi pa to svoje mišlje-

nje celo podkrepje z izjavo, češ, saj smo mu dali nalog in je zato tudi plačan.

Kar se tega tiče, je stvar po čl. 44 že rešena. Čl. 44 Zakona o iznajdbah in tehničnih izpopolnitvah pravi:

„Za iznajdbo, ki jo kdo napravi v državni službi, ali pri delu v kakšni družbeni ali združni organizaciji, pripada iznajditelju odškodnina ne glede na njegov uradni položaj ali poklic.“

Iznajditelj izgubi pravico do odškodnine le, če je vedel, da se njegov izum koristno uporablja, pa ni uveljavil svoje pravice, kot Zakon predvideva.

Na drug prigovor pa Zakon odgovarja, da nima pravice do odškodnine le tista oseba, ki je pogodbeno vezana na to delo in se torej ukvarja samo z iznajditeljsko dejavnostjo.

Če bi tolmačili stvar tako, da je treba dati samo nalog in so potem vse odškodninske pravice ukinjene, potem bi lahko vsako podjetje z eno samo okrožnico naročilo vsem svojim sodelavcem, da nekaj novega izmislijo in zadeva bi bila opravljena. Sicer pa je že itak vsakemu državljanu FLRJ naročeno, da se v svoji stroki izpopolnjuje in da s tem nekaj prispeva k našemu splošnemu napredku. Za akademsko izobražen kader je to še celo moralna in stanovska dolžnost. Naročiti, ali celo zahtevati neko iznajdbo, pa je po dosedanjem človeškem izkustvu — nesmisel.

Pač pa obtojajo včasih dvomi, kaj se lahko prijavijo kot iznajdba, kaj kot novatorstvo in kaj kot racionalizacija. Zakon te pojme definira, vendar le v splošnih obrisih, ker detajlirani opis sploh ni mogoč pri vsej pestrosti tehniškega dela. Pod novatorstvom razume Zakon n. pr. novo ustvarjalno uporabo znanih metod in iznajdb pri danem tehničnem postopku, ki pomeni racionalnejšo rešitev nekega tehničnega vprašanja. Pod pojmom racionalizacija pa se navaja popolnejša in boljše izvedba nekega proizvodnega postopka z racionalnejšo uporabo dane tehnične ureditve, danega materiala ali delovne sile, ali pa celo z izboljšanjem gospodarske organizacije, ki pa sama po sebi ne prinaša kakih bistvenih novosti glede konstrukcije ali proizvodnega postopka.

Če je n. pr. nekdo popravil stroj, ki je nekoč delal, če je na podlagi kemične analize ugotovil, da ta ali ona surovina ni dobra in jo je treba zavreči, da se preprečijo izgube, ali če je nekdo ugotovil, da pri predelavi jekla ne uporabljamo pravih temperatur, kot bi morali, potem to ni niti novatorstvo, niti racionalizacija. To je poklicno delo vestnega strokovnjaka. Če pa je nekdo za neko tehnično operacijo, ki jo izvajamo ročno, izmisli stroj in ga tudi naredil na novo ali iz kake starine, nadalje, če je nekdo razvil po svoji zamisli neko analitično metodo, ki prihrani podjetju čas, material in s tem tudi denar, ali če je s kako novo kombinirano termično obdelavo oplemenitil naše jeklo, da je postalo naenkrat mnogo boljše in, da je kupec voljan to poboljšanje tudi plačati, potem so to brezdvomno tehnične izpopolnitve, ki spadajo v kompetenco iznajditeljskega Zakona.

Vidimo torej, da se skozi vso iznajditeljsko dejavnost stalno vleče kot rdeča nit pojm prihranka ali zasluzka, skratka: pojm denarja, ali drugače povedano: povečanje obstoječe ali pa ustvarjenje nove akumulacije. Oboje mora imeti neko dobo trajanja, da se investicije, ki so za uvedbo kakega predloga potrebne, tudi izplačajo. Ta doba je včasih lahko zelo dolga, ponavadi pa ne, ker se prej ali slej pojavi spet kaka druga novost, ki staro izpodrine. Iznajditeljska dejavnost ima to posebnost, da tudi sama sebe uničuje. In čim hitreje se ta proces vrši, tem hitreje tehnično napredujemo. Napredne industrijske države imajo za osnovne patente vse polno dodatnih patentov in tako teče ta proces kontinuirano naprej.

Iznajditeljska dejavnost pa ni nujno vezana samo na tehnična področja. Med racionalizacije spadajo tudi izboljšanja gospodarske organizacije kot so uvedba boljšega sistema evidence, dobre kartoteke itd. seveda le, če se s tem prihranijo materialni izdatki, ali pa delovna sila, ki se jo potem lahko zaposli na drugem potrebnem mestu.

Največji pomen bodo imele za našo Železarno tiste iznajdbe, ki bodo omogočale povečati asortiment izdelkov in tako Železarni zagotovile bodočnost. Svetovne jeklarne prinašajo na trg vedno kako novo vrsto jekla, za katero se kupci tudi povsod radi zanimajo. Taki proizvodi, ki so kvalitetnejši, so tudi dražji, ne le zato, ker so bili zanj uporabljeni dražji tehnološki postopki, temveč tudi zato, ker se z vsakim kilogramom materiala prodaja tudi znanje. Švica je

n. pr. tipična zemlja, kjer prodajo za devize razmeroma majhne količine materiala po teži, je pa v njem skrito ogromno večšine in znanja. Ker leže Jesenice v transportnem pogledu za Jugoslavijo zelo neugodno, bo treba že kmalu misliti na to, da se nbesta obdržala dohodek in s tem še povečani življenjski standard tudi pri manjši letni tonaži. Vse to pa ne bo prišlo samo od sebe, če se ne bomo pravočasno pobrigali za lastne tehnične izpopolnitve, ki nam jih dajejo lahko samo naši bodoči novatorji, racionalizatorji in iznajditelji.

Ker bodo le-ti dali za naš kolektiv mnogo več, kot bodo prejeli po uredbi, jim moramo zakonite nagrade tudi privoščiti. Saj bodo utrjevali ugled podjetja doma in v inozemstvu in povečali njegovo ekonomsko stabilnost.

V naši državi ni privilegirane klase in je lahko vsak resnično delaven človek tudi iznajditelj. Na Jesenicah pa so tla za to vrsto dejavnosti še prav posebno ugodna, ker je delo tako pestro in je še vse polno nerešenih problemov.

Čim bo izšel nov Zakon o iznajditeljih, novatorjih in racionalizatorjih, bo ta vrsta naše dejavnosti tudi na Jesenicah — upamo vsaj — živahnejša. Bo pa zelo koristno, če pravočasno napravimo red v domači hiši.

Ing. Leo Knez

(Uporabljena literatura:

dr. Stojan Pretnar: Iznajditeljska delavnost in njena ureditev v naši državi. Ljubljana 1951.)

22. novembra je vsa naša domovina in njeno delovno ljudstvo na volitvah za Zvezni in Republiški zbor ponovno dokazalo svojo enotnost in visoko socialistično zavest. Tudi na Jesenicah so priprave na volitve in zlasti same volitve potekale v prazničnem in nemotenem vzdušju. Od 10.748 volilnih upravičencev v mestni občini Jesenice je v Republiški zdor volilo 9654 volivcev ali 89,8%, v Zvezni zbor pa 9657 volivcev ali 89,8%. Absti-

nencia torej znaša v obeh primerih 10,2%. Republiški kandidat **tova-** **riš Mirko Zlatner** je dobil 9417

glasov, Zvezni kandidat **tov. Franc Perovšek** pa 9636 glasov. Na sliki poleg vidimo volišče terena Ukova.

Nikdar ni dovolj previdnosti za preprečitev nezgode!

Če še ne veš,

lahko izveš . . .

ALI SPADAJO OBRESTI V STROŠKE PROIZVODNJE?

Na to vprašanje bomo za socialistično in kapitalistično gospodarstvo dobili dvojne različnih odgovorov.

Če kapitalist nima dovolj svojih lastnih sredstev (kapitala), si jih izposoja od drugih za gotove obresti. Te obresti so v zvezi s proizvodnjo, za katero so sredstva izposojena, kapitalistu prav tako obvezen izdatek. Torej ima zanj eno in drugo isti značaj stroškov. Iz tega je razvidno, da je kapitalist, ki razpolaga s svojimi lastnimi sredstvi na boljšem od onega, ki si jih izposodi in mora za višino obresti povečati ceno proizvoda.

Te razlike pa ni med podjetjem z lastnimi sredstvi in podjetjem brez njih, kar je tudi glavni vzrok, da v socialističnem podjetju obresti nimajo značaj stroškov. Prvič so vsa socialistična podjetja v odnosu na sredstva v ravnopravnem položaju. Drugič, niti eno od njih nima **svojih lastnih sredstev**. Pri vseh so sredstva obče ljudska imovina in so samo dana v upravljanje kolektivom podjetja. Dejstvo, da podjetja plačujejo obresti za ta sredstva, jim nikakor še ne daje značaj stroškov, ker se ti „stroški“ pojavljajo v vseh podjetjih. Čim pa se pojavljajo v vseh podjetjih, ni mogoče, da bi se pri tem pojavilo razmerje, ki bi bilo slično slučaju v kapitalističnem podjetju. Vendar se pojavlja vprašanje, do katere meje vlada ta enakopraven odnos med dvema socialističnima podjetjema glede obresti? Odgovor je sledeč: samo do one višine obresti, ki se plačajo na najmanjši družbeno potreben iznos sredstev, ki je neobhodno potreben podjetju, da bi izvršilo obrt, ki ga je konkretno izvršilo. Čim se prekorači ta minimalni iznos, obresti plačane na višek angažiranih sredstev niso več družbeno neobhodni izdatek, ampak izdatek povzročen z nekim subjektivnim momentom pri upravljanju. Zaradi teh subjektivnih momentov ta višek plačanih obresti pade na breme akumulacije podjetja, ker je po krivdi podjetja samega prišlo do tega, da se plačajo povišane obresti.

KAJ SO FIKSNI IN KAJ PROPORCIONALNI STROŠKI?

Za proporcionalne stroške imamo po navadi stroške izdelave (material in plače izdelave), za fiksne stroške pa režijske stroške. Po drugi strani pa tolmačimo proporcionalne stroške kot **direktne** (ker se običajno vežejo direktno za proizvodnjo) in fiksne stroške kot **indirektne** (ker se na proizvod prenašajo z indirektnim obračunavanjem).

Pri obeh karakteristikah teh kategorij stroškov, pa se z ozirom na način obračunavanja metodika (postopek) razlikuje pri izračunu enih in drugih.

Značilnost proporcionalnih stroškov je ta, da rastejo sporedno s povečanjem proizvodnje in padajo z zmanjšanjem proizvodnje. Po poreklu so to največkrat stroški materiala, ki se ga s celotno svojo substanco ugrajuje v proizvod ali pa stroški plače izdelave (plače za vse operacije, ki so neposredno izvedene na proizvodu). Nasprotno pa je značilnost fiksnih stroškov v tem, „da se njihova veličina ne menja“ ne glede na to ali proizvodnja raste ali pada (stroški razsvetljave, gretja itd.). Vendar je to nekoliko ostro naglašena značilnost fiksnih stroškov; običajno se ne spreminjajo samo do gotovega okvirja sprememb v količini proizvodnje, kadar pa ta okvir preidemo, se naglo dvignejo in kadar smo pod tem okvirjem pa zopet naglo padejo. Potem se zopet obnašajo kot fiksni stroški — razume pa se, da spet samo do gotove meje.

Te značilnosti proporcionalnosti in fiksnosti stroškov predstavljajo njihove najosnovnejše lastnosti. Od njih je odvisna vsa politika ekonomičnosti podjetja. Zato lahko podjetje z ozirom na proporcionalne stroške menja količino proizvodnje kakor hoče in to sploh ne vpliva na ekonomičnost, obratno pa ima vsaka sprememba količine proizvodnje za posledico povečanje ali zmanjšanje ekonomičnosti v odnosu na fiksne stroške.

KAJ SO PROIZVODNI STROŠKI?

Proizvodni stroški so finančno izraženi ekvivalenti potrošnih elementov proizvodnje v samem procesu proizvodnje. V proizvodnem procesu govorimo vedno o potrošnji sredstev za proizvodnjo in o potrošnji delovne sile. Prva vrsta stroškov je pri optimalni ekonomičnosti enaka prenešeni vrednosti, druga vrsta pa je pri isti ekonomičnosti enaka dodani vrednosti.

Gornji odnos med stroški in vrednostjo se pojavlja samo pri optimalni ekonomičnosti, ki se doseže, kadar je potrošnja materiala in dela enaka družbeno potrebni potrošnji. To pa se v praksi redko dogaja. Potrošnja je navadno večja od družbeno potrebne, vsled česar so stroški večji od prenešene oz. dodane vrednosti. Lahko so pa tudi manjši od družbeno potrebnih, pri čemer so stroški nižji od prenešene oz. dodane vrednosti.

Prvi slučaj nastaja pri materialu zaradi večjih odpadkov, povečanja okvar, intenzivnejšega trošenja sredstev itd. Pri delu pa nastaja zaradi nepravilnih zaposlitev, ekstenzivne zaposlitve delovne sile (mrtvi časi) itd.

Drugi slučaj (ko so stroški manjši od družbeno potrebnih) pa nastaja takrat, kadar racionalizacija in progres proizvodne sile prehitve družbeno povprečje.

ORGANIZACIJA DISKUSIJE NA SESTANKIH IN KONFERENCAH

Zakaj ljudje na sestankih diskutirajo z večjo ali manjšo udeležbo? To je vprašanje, na katerega iščemo odgovor.

Ljudje diskutirajo (prav bi bilo, če bi že našli lep slovenski izraz za to izposojeno tujko!) iz dveh razlogov. Prvič, ker čutijo potrebo, da javno pokažejo svojo sposobnost, svoj jaz ali izrazijo svoje vtise. To so pobude subjektivnega značaja. Drugič pa iz želje, da se postavljenemu vprašanju res najde pravilna rešitev.

Število diskutantov bo vedno večje, čim bolj bodo obvladovali snov, o kateri se diskutira, ker bo s tem že tudi vsak osebno zainteresiran na obravnavanih vprašanjih. Zato se moramo izogibati vsaki diskusiji o vprašanjih, ki prisotnim niso dovolj jasna. V kolikor pa je tako vprašanje že na dnevnem redu, ga je treba temeljito pojasniti v zvezi z interesi posameznika, da ga vsak razume. Navesti je treba vsa dejstva, na katere prisotni lahko ali že vplivajo s svojim delom za rešitev problema. Pravtako je treba navesti tudi vse posledice, ki zadevajo vsakega posameznika in na kateri način se bodo pojavljale pri vsakem posamezniku. Po tako pojasnjenem vprašanju bo vsak imel kaj povedati, čeprav se mu bo v začetku zdelo, da na stavljeno vprašanje ni sposoben odgovoriti pred navzočimi.

Udeležba prisotnih v diskusiji je odvisna od števila onih, ki pričakujejo pozitivno rešitev zastavljenega vprašanja ali problema. Če teh ni mnogo, potem je treba analizirati, ali je vprašanje obče umestno za diskusijo ali pa se lahko reši brez diskusije.

Vse do zdaj navedeno se nanaša na predmet diskusije. Večkrat pa diskusije ne uspejo zato, ker se vodijo na način, ki utruja diskutante in poslušalce. Diskusijo je treba predvsem pripraviti. Že v samem pozivu na sestanek je treba pojasniti ne samo dnevni red, temveč tudi podati obširnejše podatke in eventualne alternative rešitve, tako, da bi ljudje mogli razmišljati in se pogovoriti o vsem še pred sestankom ali konferenco.

Celotni potek diskusije je odvisen samo od začetka, ki mu moramo posvetiti posebno pažnjo. Uvodni referat ali zgoščena ponovitev postavljenega problema z že nakazanimi pojasnili mora podati vso smer diskusije. Če je potrebno pojasniti gotove sporedne detajle, se pri tem ne sme pozabiti, da so samo detajli, drugače se zapravlja samo čas in diskusija ne gre po načrtani poti. Diskusija o detajlih nikakor ne zanima vseh prisotnih in je zato tudi diskutantov manj.

Druga nevarnost za diskusijo je, če dobi značaj polemike. Nadmodrovanje posameznika samo s ciljem iznašanja ali doseganja subjektivnega prestiža je najhujša napaka, ki zelo kvarno vpliva na diskusijo. Zato naj se na iznešeni problem raje ne išče samo odgovore, temveč ista mišljenja.

Ob koncu lahko rečemo, da bo diskusija živa le, če bo predmet diskusije splošnega interesa in dobro poznan vsem navzočim in če bo tisti, ki vodi diskusijo, jo tudi znal voditi. Jasno pa je, da sami diskutanti lahko k vsem mnogo doprinesejo ali pa škodujejo.

Kakor že v številnih obratih naše Železarne, so tudi v **cevarni odkrili lepo spominsko ploščo padlim borcem NOV** na praznik 29. novembra in ob tem pripravili lepo svečanost.

Foto: France Torkar

MAJHNE NEPRAVILNOSTI Z VELIKIMI POSLEDICAMI

ali stvari, ki jih je treba temeljito odpraviti

Naša Železarna je eno največjih podjetij naše težke metalurgije, ki predstavlja za vsako državo temelj njene gospodarske aktivnosti, ekonomske in politične neodvisnosti ter blaginje njenega ljudstva. Tradicija kvalitete izdelkov železarskih Jesenic sega daleč nazaj in je še danes živa, saj si je le z njo jeseniški železar priboril svoj kruh in obstoj, kljub oddaljenosti od naših glavnih rudninskih baz. Danes se naša Železarna nenehno razvija naprej, prosperira in raste v vedno večji in mogočnejši kombinat kvalitetnih železnih proizvodov, ki jih je priznal tudi že inozemski trg. V celoti se pri vsem tem delovni kolektiv naše Železarne zaveda svojih nalog in jih tudi iz leta v leto častno in uspešno izpolnjuje. Toda vendarle se dogajajo primeri, ki sicer niso značilni za naše delo, toda vendarle nekoliko prepogosti, z ozirom na to, da so v škodo našemu ugledu in s tem v škodo našemu lastnemu prosperiranju, v celoti pa vsemu našemu gospodarstvu.

Zamislimo si, kakšno vlogo igra v današnji stopnji razvoja človeštva prav tisto železo, ki ga topimo, valjamo, plemenitimo in izoblikujemo tudi mi. Ogromne železne konstrukcije nosijo mogočne stavbe, pljujejo po oceanih, po železnih tirih se pretaka bogastvo sveta iz kraja v kraj, železne turbine ženeje železne generatorje in po železnih vodih se pretaka električna energija. Sleherni stroj in strojček je iz železa, nešteti predmeti, potrebni in nujni za vsakodnevno življenje, so iz železa, vse do otroških igračk. Kaj mislite, da železo in jeklo, ki ga proizvajamo mi, ni naemnjeno za vse to od velike prekooceanske ladje do otroške igračke? Seveda je — in danes pri nas, ko si šele gradimo in utrjujemo našo industrijsko bazo toliko bolj. Težko si je zamisliti kam vse in za kaj vse nujnost porabi naše železo in jeklo tja do najmanjše igle in poslednjega žeblička. In vendar moramo imeti to vedno pred očmi, če hočemo v celoti in uspešno izvrševati svoje naloge kot proizvajalci osnovne in nepogrešljive surovine — železa.

Oglejmo si nekaj primerov, kako nepravilnosti pri našem delu in poslovanju, torej pri odnosu do kupcev naših proizvodov, povzročajo škodljive posledice za nas same, za samega kupca in s tem za vse naše gospodarstvo. Naj nam bodo ti primeri opozorilo, kakšno odgovorno nalogo imamo do vse naše skupnosti in napotek h kategoričnemu odstranjevanju teh nepravilnosti.

Kdor dela, se tudi zmoti, je staro pravilo. Zmotiti se je človeško, dokler ta zmota nima poraznih posledic. Tako je n. pr. železniška kurilnica v Skoplju dobila od nas namesto varilne žice VEN 200, navadno električno patentirano žico. Z njo so narvarili bandaže na lokomotivska kolesa in k sreči pri obdelavi koles opazili preveliko trdoto bandaž. Predstavljajmo si, kaj bi se zgodilo, če bi se kolesa

vendarle nekako dala obdelati in s takim neodgovarjajočim materialom šla v promet. Pri tem pa se je zgodilo še sledeče. Ker ni bilo originalnih zavojev z etiketo VEN 200, so vzeli zavoj z etiketo VEN 300, čeznjo pa prelepili VEN 200. Ko so v kurilnici zapazili neodgovarjajočo kvaliteto, so seveda pri pregledu odtrgali etiketo VEN 200 proč in to imeli za dokaz, da smo jih hoteli celo prevariti. V isti kurilnici se je zgodilo, da smo jim poslali varilno žico V 37, naš etiket pa je pomotoma vzel dvojni W in ker ni nobene elektrode s to oznako, je vsa pošiljka ležala v skladišču, ker nihče ni vedel kakšna kvaliteta je to in kako jo uporabljati.

Kakšne posledice lahko povzroče neizdobavljen naročila naj pokažejo sledeči primeri. Železniška delavnica v Nišu ni mogla popraviti 100 tovornih vagonov, ker nismo v roku izdobavili pločevine in elektrode. In to v času žetve, ko je bil ves naš železniški vozni park, ki se mu še danes močno pozhaajo posledice vojne, preobremenjen s prevozom žita! Ker nismo pravočasno izdobavili potrebne pločevine, je bilo v Pulju zaustavljeno delo na že skoraj dokončanih šestih vojnih plovnihih objektih, zaradi neizdobave lamel ladjedelnici „V. Krstulović“ v Splitu pa so bila ustavljena dela na ladji „Mornar“ v završni fazi in se je morala posada 70 delavcev preusmeriti na drugo delo. Pri tem pa dobro vemo, kakšne važnosti za naše gospodarstvo so nove ladje! Da imajo neizdobave lahko zle posledice tudi za naše sotovariše-delavce, zgovorno priča primer, ko je v tovarni vagonov v Rankovičevem moralo, zaradi naše neizdobave pločevine in elektrod v dogovorjenem roku, 300 delavcev na brezplačen in plačan dopust!

Prav v tem podjetju so izdelali iz našega 2 Si premera 22 mm 500 vagonskih špiralnih vzmeti v skupni teži 2475 kg. Toda izdelane vzmeti niso dale zahtevanih mehanskih lastnosti, ker smo material dobavili z žarjenem namesto nežarjenem stanju, kot stoji tudi v našem katalogu. Seveda je skupina delavcev, ki je delala na teh vzmeteh in ni, zaradi naše nepravilne kvalitete, izpolnila plana ter bila s tem prikrajšana na zaslužku, odločno izjavila, da noče nikdar več materiala z Jesenic. Ne samo odgovornost, temveč tudi škoda je seveda padla samo na nas!

Kako velikega pomena je tudi tehnološka dokumentacija materiala in pravilni atesti (opis mehanskih lastnosti in kemični sestav določene kvalitete) in dobavni listi naj povedo naslednji primeri. Vojnemu podjetju v Kragujevcu smo poslali 12 atestov, ki se niso ujemali z dobavnimi listi, ki so imeli tudi druge šaržne številke za isti material kot pa v atestih. Celo kalilna območja za enoinisti material so bila v atestu različna, nekateri atesti pa sploh brez kalilnih območij. Seveda je vsa ta

Tudi gradbeni oddelek noče zaostajati za ostalimi obrati, zato je 29. novembra odkr. l. spominsko ploščo svojim sodelavcem, ki so v NOV žrtvovali svoja življenja za lepšo bodočnost nas vseh.

Foto: France Torkar

zmeda povzročila še hujšo zmedo v obliki reklamacij, podjetje pa je pošiljko pustilo ležati v skladišču do razjasnitve, kar je močno zaviralo redno proizvodnjo. So pa primeri, ko kljub pravilnim atestom ni pravilno žigosan material in zgodil se je primer, da so za nežigosano palično železo sploh zanikali, da bi ga dobavili mi. Prav tako se je zgodilo pri nekem vojnem podjetju, da je bila v en zvez paličnega železa zamešana ena sama palica napačne in neodgovarjajoče kvalitete in čeprav je bilo pred tem porabljenih že 10 zvezov za določen artikel, je bilo zaradi ugotovitve tehnične kontrole o neodgovarjajoči kvaliteti ene same palice in s tem suma o vprašanju pravilne kvalitete že uporabljenih palic, zavrženo kot neuporabno že 5000 kom. izdelanih proizvodov. Pri tem moramo upoštevati, da vojna industrija izdeluje izdelke, ki niso tako nedolžni kot suhe hruške in, da pri tem lahko vsaka najmanjša nepravilnost povzroči težo materialno škodo ali celo žrtve.

Pri tem pa so še drugi primeri, s katerimi se ravno ne odrežemo pred našimi kupci. Eden takih primerov je nepravilna embalaža. Tako se je v neki priliki pritožil rudnik Bor, da je bil žebelj zaboja namesto v les zabiti med elektrode, s čimer je nastala škoda. Takih in sličnih primerov bi lahko našli še več.

Sicer ne k temu, toda vendarle ob to lahko prištejemo tudi sledeči primer. Društvo inženirjev in tehnikov pri odseku za napredovanje varilstva v Beogradu je organiziralo varilni tečaj in se je z dvema dopisoma obrnilo na nas s prošnjo, naj jim pošljemo naše elektrode in prospekte, da bi jih pri tem tečaju uporabljali. Mi pa na te dopise enostavno nismo odgovorili. Pozneje se je zvedelo, da so se obrnili zato na zagrebško tovarno elektrod in inozemski firmi Böhler in Brown-Boweri, od katerih so dobili vso potrebno tehnično literaturo in material, ter celo finančno pomoč za organiziranje varilnega tečaja. Tako smo zamudili lepo priliko za plasiranje naših kvalitetnih elektrod in jo raje prepustili konkurenčnim podjetjem.

Naj za konec še omenimo tri primere, ki so dovolj karakteristični, kakšne posledice lahko imajo nepravilnosti pri našem delu. Zaradi neizdobeve elektrod oljarna pri Dubrovniku ni mogla zavariti cisterne in že izdelano olje poslati na tržišče. Maršikatera gospodinja na Jesenicah je že „šimfala“ zaradi pomanjkanja olja, zraven pa ni pomislila, da je temu vzrok, če že ne njen mož, ki ravno dela v naši tovarni, pa vsaj eden njegovih sodelavcev, ki omenjeni oljarni ni pravočasno izdobil nujno potrebnih elektrod. Še bolj zanimiv je primer podjetja „Srp in čekić“ iz Vinkovcev, ki je iz našega materiala izdelal pošiljko vil za izvoz. Pri transportiranju vil s kamionom do železniškega vagona, namenjenega inozemstvu, se je kamion slučajno prevrnil in več kot polovica naloženih vil je bilo pri tem polomljenih. Naknadna analiza je pokazala, da zaradi iz naše strani nepravilno izdobljenega pretrdega materiala! V čudno luč bi padlo naše podjetje in ves naš izvoz, če bi te vile prišle na inozemski trg. In res čudno se sliši, še bolj čudno pa se je videlo v izlozbi v Nišu leta 1953 zavoje žičnikov z etiketo KID. In še zadnji primer z igračkami, da z njimi končamo. Neka izdelovalnica igračk je pri nas kupila določeno kvaliteto bakrene žice za krila tistih lesenih ptičkov, ki jih otroci vlečejo za seboj in pri tem ptički mahajo s krili. Ko so bile igračke že izgotovljene, pa so prišli na to, da dobavljena kvaliteta žice ne odgovarja kupljeni, ker je premehka in ubogi ptički po nekaj vzgibih niso hoteli niti mogli več mahati s krili. Otroci so bili ob veselje, starši ob denar, ki so ga žali za igračko, podjetje pa v ne ravno prijetnem položaju. Da, vse naše delo najde svoj končen odmev nekje drugje, od velikih prekoceanskih ladij do neznatnih igračk!

Da se vse take in slične nepravilnosti, ki jih vsi časih zakrivajo tudi kupci sami, odpravljajo, ima naše podjetje svoje predstavnike, ki urejajo te zadeve in signalizirajo vse nepravilnosti. Njihovo delo ni lahko, saj morajo poleg ureditve samega primera reševati tudi ugled in čast našega podjetja.

in pri tem ne pozabimo, da preskrbujemo 400 najrazličnejših podjetij vseh panog in strok z našimi proizvodi.

Naj na pragu novega leta vzamemo vse to na znanje ob živi zavesti, da se naš znoj in trud v obliki železa in jekla pretaka po slehernih žilah našega gospodarstva in v določenih oblikah spet

vrača k nam nazaj. In naša velika skrb in naloga je, da se ne samo pretaka, temveč tudi pravilno in koristno pretaka. V kolikor se še ne, pa poskrbimo za to v prihodnjem letu v interesu ugleda in prosperitete našega podjetja in vse naše socialistične skupnosti.

50 let obrata Javornik I

V NOVEMBRU 1953 JE OBRAT JAVORNIK I. PRAZNOVAL 50-LETNICO SVOJEGA OBSTOJA. Ob tej priložnosti je bila v Fizkulturnem domu na Javorniku lepa svečanost, ki so se je udeležili **gl. direktor tov. Ropret, predsednik UO tov. Jasnič, ljudski poslanec tov. Perovšek, predsednik okraja tovariš Kristan, sekretar okr. komiteta ZKS tov. Zlatnar, predsednik MOLO Jesenice tov. Dolinar in ostali visoki gostje.** Kot častni gostje so bili navzoči tudi še živeči železarji - veterani, ki so pred 50 leti prvi začeli delo v obratu Javornik I. in sicer 20 po številu: **Ambrožič Jakob, Bizjak Janez, Ferbežar Alojz, Frle Janez, Glavič Janez, Jalen Jože, Klinar Anton, Klinar Lenart, Komac Jože, Noč Jože, Noč Janez, Prešeren Jože, Primožič Janez, Rabič Janez, Smolej Florjan, Smolej Franc, Svetina Anton, Vilman Janez, Vilman Franc in Zvab Anton.**

Imenovani so prejeli nagrade in priznanje, s spominskimi značkami pa je bilo odlikovanih še nekaj delavcev obrata Javornik I. Slovesnost je potekala v prijetnem tovariškem vzdušju in bo ostala vsem trajno v spominu. K visokemu jubileju čestitamo obratu Javornik I. in vsem njegovim sedanjim in nekdanjim delavcem tudi mi!

Na prvi sliki vidimo železarje - veterane obrata Javornik I., na drugi sliki pa visoke goste na proslavi.

Foto: Prešern Jože

Upoštevaš vedno predpise higiensko-tehnične zaščite?

USPEL MANEVR PROTILE

Organizacija PLZ Javornik je v preteklih mesecih organizirala v svojih službah (kemični, sanitetni in tehnični) interne vaje ter predavanja pod vodstvom predsednika ing. Arzenška. Članstvo na teh internih vajah pogloblja svoje teoretično znanje in osvaja praktične metode posameznih služb. Discipliniranost članov se odraža v polnoštevilni udeležbi in pravilnem razumevanju predstoječih nalog PLZ. Organizacija PLZ ima namen z internimi vajami strokovno vzgojiti svoj kader, da bo sposoben v danih momentih prevzeti zaščitne mere in intervenirati pri zaščiti prebivalstva in objektov v zaledju pa tudi rapidno likvidirati nastale posledice sovražnega bombardiranja.

Na internih vajah kemične službe je predavatelj tov. Tarman ugotovil strokovno sposobnost članov kemične službe ter predlagal predsedniku PLZ ing. Arzenšku, naj bi živo besedo spremenil v dejanje, to se pravi, treba je misliti na manevre PLZ. Tov. ing. Arzenšek je osvojil predlog in poveril vodstvo manevra rez. oficirju tov. Tarmanu.

Priprave za manever so živahno potekale. Vodja manevra je po svoji idejni zamisli izdelal podroben plan manevra, potrebne situacijske skice in jih povezal s taktičnimi elementi. V plan manevra je vložil vse svoje režiserske in strokovne sposobnosti, pripravil vse detajle posameznih služb, jih spretno skombiniral in povezal v harmonično celoto tako, da so gostje in gledalci prišli na svoj račun. Rez. oficir tov. Svetina Jože je kot namestnik vodja manevra pripomogel k odlični izvedbi s tem, da je nabavil vse potrebne rekvizite in imitacije bojnih strupov. Ekipe so bile opremljene z lepo in solidno izdelano tehnično opremo, za kar imata zasluge tov. Podviz ref. PLZ Železarne Jesenice in tov. Zupanc, ref. PLZ okraja Radovljica.

Manever je bil določen na dan 12. novembra 1953. V komandnem mestu so bili vsi živahno razporejeni. Na obrazu vodje manevra ni bilo nervozne zaskrbljenosti, kajti po mnenju vseh so bile priprave tako temeljito izvedene, da pri manevru ni nihče pričakoval nikakih nevšečnosti. Situacija je postala nenadoma „kritična“ s sporočilom o približevanju „sovražne eskadrile letal“. Vodja manevra takoj odredi „alarm“. Točno ob 14.55 uri je vodja manevra raportiral o pripravljenosti ekip predsedniku PLZ ing. Arzenšku.

Čez nekaj trenutkov se je v nizkem naletu

K slikam od zgoraj navzdol:

Vodja manevra precizira komandirju ogledniške patrole sistem ogledovanja. — Sanitetni organi nudijo prvo pomoč zastrupljencu. — Vodja manevra ugotavlja prinešeni vzorec bojnega strupa. — Vodja manevra precizira naloge komandirjem posameznih ekip. — Ognjena degazacija.

TALSKE ZAŠČITE JAVORNIK

pojaviła „sovražna eskadrila letal“ s severa in obkrožila predhodno zadimljene objekte valjarne Javornik. Toda zaradi dobre maskiranosti z dimom pokritih objektov in močne „intervencije protiletalskega topništva“, so letala na umiku „odvrgla“ le serijo bomb, ki so zajele sektor vzhodne periferije Javornika. Ostre detonacije in pojavi dima so dale prognozo za kemijski napad.

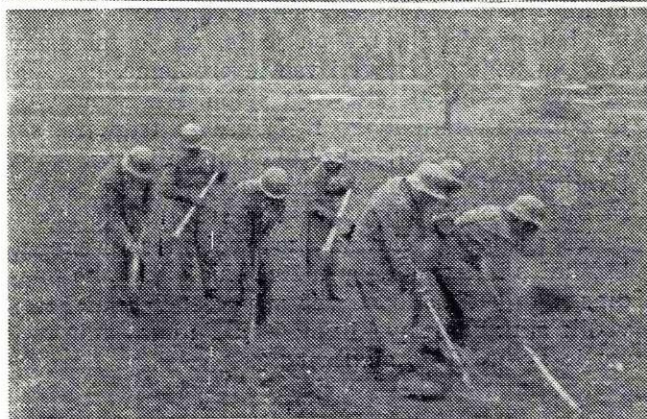
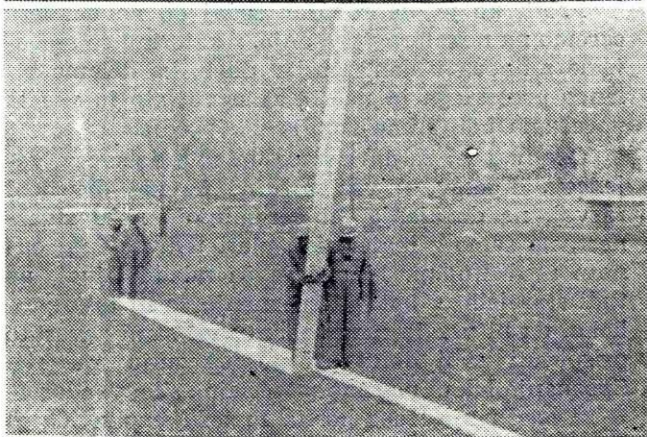
„Letala“ so opravila svoje pogubno delo. Prišel je čas za akcijo posameznih ekip. Na prvi pogled precej zamotana situacija. Vendar se na komandnem mestu odvija serija dinamičnih prizorov. Vodja manevra hladnokrvno operira, daje kratka izvršna povelja in že so ekipe pripravljene za intervencijo. Kurirji, depeše, zastrupljenci, izvid zastrupljenega terena, študiranje skice zastrupljenega terena, preciziranje nalog posameznim vodjem ekip in še mnogo drugih scen se odvija kot na filmskem platnu. Skozi vse izvajanje manevra je vladala disciplina in pokazala se je vsa kompaktnost članov PLZ Javornik.

Ko so bile „posledice zračnega napada“ likvidirane z degazacijo in ostalimi zaščitnimi merami, je bil dan signal za zaključek manevra. Manever so si ogledali kot gostje in z zanimanjem sledili poteku; tov. Podviz, ref. PLZ Železarne Jesenice, tov. ing. Arzenšek, predsednik PLZ Javornik in tov. Odlasek, sekretar PLZ Javornik. Tov. Podviz in tov. Odlasek sta ob zaključku manevra napravila kratek nagovor sodelujočim, pohvalila njih strokovno sposobnost in se zahvalila vodju manevra in namestniku za izvedbo manevra. Nato je namestnik vodje manevra vodil parado sodelujočih ekip PLZ pred povabljenimi gosti in vodjem manevra.

Še nekaj pripomb in zaključkov ob manevru PLZ Javornik. Kot je znano, pomeni priprava imitacije (prikaza) napada pravzaprav začetek manevra in od tega zavisí uspešen potek intervencije in preizkusa posameznih ekip. Na tem manevru je bila imitacija „bombardiranja“ dobro naštudirana in so se vse faze manevra točno izvajale po predvidenih terminih. Imitacija bojnih strupov je bila odlično rešena z vidnimi in vonjalnimi efekti (razne nianse dima, draženje sluznic itd.) ter približana realnemu stanju. Tudi imitacija zastrupljenega sektorja je bila dosti velika (60 × 30 m) ter imitirane z bojnimi strupi na določenih presledkih tako,

K slikam od zgoraj navzdol:

Kemijska degazacija. — Ekipa izolacijske degazacije dela prehod preko zastrupljenega terena. — Ekipa mehanične degazacije pri delu. — Vodja manevra predaja degazirane prehode referentu PLZ Železarne Jesenice tov. Podvizu. — Kolektiv sodelujočih članov PLZ Javornik ob zaključku manevra.

da je nudila vsem štirim ekipam za degazacijo primerno izvajanje njihovih del.

Kot posebnost manevra naj navedemo še, da so degazacijske ekipe degazirale tudi zastrupljena vozila, svojo opremo in zastrupljene osebe.

Z ozirom na plan manevra, masovnost sodelujočih članov PLZ in izvedbo je ta manever prvi te vrste na Gorenjskem. Organizacija manevra je v kvalitetnem smislu popolnoma uspela, ravno tako pa tudi v propagandnem.

Mladi rod in problemi današnjih dni

Primerno je, da se prav sedaj ob novem letu ozremo na nekatera vprašanja, s katerimi se srečujemo z dneva v dan, torej v dneh, ko delamo bilanco preteklega in načrte za novo leto in vsa ta vprašanja bolj resno stopijo v ospredje.

Gre namreč za navezanost mladih delavcev, vajencev, dijakov — vse mladine na naš družbeni razvoj, na dogajanja, ki spreminjajo našo stvarnost, ne samo z materialne plati temveč tudi odnose med ljudmi. Mnogo je še mladih ljudi, pa tudi starejših, v katerih spoznanje še ni tako globoko, da bi vse to razumeli in tudi sami zavestno prispevali svoj delež pri pospeševanju razvoja. Spoznanje lahko postane materialna sila, vendar se je za spoznanje treba boriti. Pritožujemo se, da so mladi ljudje oddvojeni, nenavezani, celo neresni pri teh problemih, res pa je le, da je mlademu človeku težje spoznavati vse te probleme, ker šele začenja spoznavati življenja sploh. Navezanost pa je z druge strani lahko močnejša in trdnejša, saj so mladi ljudje bolj dovzetni in se bolj zavzemajo. Uveljavljanje mladih v družbenem razvoju pa mora biti pogojeno tako z osebne subjektivne strani vsakega mladega človeka, kot tudi s strani okolice in ljudi, s katerimi dela in živi. Tudi sedaj, ko mladinske organizacije ni več v podjetjih, naj bi se vodila skrb za delavski naraščaj. Tu ima svoje mesto in svojo vlogo sindikat, prav tako pa mladinska vodstva na terenu, organi delavskega upravljanja in sploh vsa družba. Ta odgovornost družbe za vzgojo mladine, ki jo kaj radi zapostavljamo, mora dobiti konkretne oblike — izoblikovati se mora kot činitelj, pri katerem so res vsi soudeleženi, torej dom, šola, organizacije, društva, ustanove in vse drugo, kar neposredno in posredno vpliva na rast mladega človeka. Ni odveč, če vedno znova postavljamo vprašanja, kakšen je delavski naraščaj. Marsikdo od mladih si je sam podrhl tisto, kar bi lahko imel in dosegel v naših razmerah, vendar tega ne smemo posploševati. V celoti je mladi rod na pravi poti, zdrav in pošten, predan, z visoko patriotsko zavestjo. Zato naj bo naša skrb posvečena prevsem tistim, ki ne delajo in ne živijo v skladu s temi načeli in pa tistim konkretnim problemom, ki so nam napoti pri izoblikovanju in rasti naše mladine.

S starim letom odhaja od nas ne samo določeno obdobje časa, temveč tudi nekaj, kar smo preživeli. Za seboj puščamo določeno stopnjo izoblikovanja materialnega sveta, ki nas obdaja in tudi v svoji notranjosti občutimo razvoj.

Toda, ali obstoja pri vsakem mladem človeku zavest, da to zahteva nekega upravljanja in vode-

nja? Ker so to družbeni problemi je torej potrebno družbeno upravljanje. Netočno je, da mladi ljudje stoje pred družbenim upravljanjem nemočni kot pred železnimi vrati; saj so vendar mladi ljudje sposobni odpahnuti in odpreti ta vrata, samo resnosti, sodelovanja in pomoči je treba. In to se da doseči. Z lastno brigo in zavzezanjem ter z dobrim odnosom in vplivanjem okolice je možno, da tudi mlad človek dojame družbeno upravljanje, zlasti delavsko samoupravljanje v podjetju in zanj tudi nekaj stori.

V neki meri se pojavlja tudi vprašanje, kako bi mlajši delavci dobili ugled pri starejših. To hotenje in čutenje ne izvira iz zgrešene ambicioznosti ali avanturizma, še manj iz domišljavosti. To je zdrav pojav, ki je nekak začetek uveljavljanja mladega človeka v svoji okolici. Ovire pri tem pa so v pred-sodkih starejših o zmožnosti mladih, v njihovi „neresnosti“, v doslej premalo izraženem prizadevanju in podobnem, kar pa ne vzemimo absolutno. Najbolje je, če se držimo načela, da ima vsak toliko ugleda, kolikor ga zasluži, ker o tem ne odloča samo eden — nekdo — ampak širok krog okolice, v kateri poedinec živi.

Ob prehodu iz starega v novo leto so vse organizacije in društva na pragu letnih konferenc in občnih zborov, ki ponavadi pomenijo za dobre organizacije in društva več, za slabše pa manj. Zanima nas kako bodo izgledali občni zbori in konference letos. Bo li kakšna sprememba, novost, izboljšanje, ali bo kar po starem. Nič prijetno ne bo, če bo vse kar po starem, saj bi dobri lahko bili še boljši, za tiste, ki so zadnji, pa je napredek nujnost. Ali se bodo oblike in metode zopet križale z nameni in smotri? Ali bodo tisti, ki so jim društva in organizacije namenjene, obrnili res vse stvari v prid sebi in družbi? Izgleda, da sistem pošiljanja in prisostvovanja „zastopnikov“ ni toliko uspešen, kot samostojno reševanje članov in vodstev, ki lahko in tudi morajo storiti neprimerno več za svoje društvo ali organizacijo. Da bi se „od zgoraj“ postavljalo naj v vodstva in k funkcijam pridejo tudi mladi ljudje, bi izgledalo čudno in niti ni možno, kajti vodilne dolžnosti pripadajo tistim, ki so se najbolj izkazali pri določenem delu. Da pa povsod pogrešamo mladih kadrov, je že več kot očitno. Naj bo naša skupna skrb, da preidemo k stvarnemu obravnavanju tega problema.

Ko bodo društva in organizacije s svojim delovanjem navezala vedno večji krog mladih ljudi na delo in društveno življenje, potem ne bo več teh problemov. Kako dobiti nove člane in jih navezati

na delo pa je stvar metod in oprijemov pri delu tistih, ki že sedaj aktivno delujejo.

Novo leto bo prineslo novih nalog in perspektiv pa tudi novih možnosti, da v našem delu in življenju pokažemo res nekaj novega. Zato naj bodo ob tem času misli slehernega usmerjene v kritično ocenjevanje dosedanjega časa in obenem uprte v prihodnost. Mladi rod ima pri tem svoje posebno mesto in vlogo, ker je glasnik napredka in revolucionarnosti. Zato naj ob novem letu rešujemo ne samo to, kar je tu v kratkem navedeno, temveč tudi vse tisto, s čemer bomo prispevali k napredku in utrjevanju socializma, katerega dedič bo prav naš mladi rod.

Kobentar B.

Zahvala

delovnemu kolektivu žične valjarne

Čutim se dolžnega, da se prav vsem sodelavcem, zlasti pa sodelavcem bivše „Mladinske“ dnine v žični valjarni, ki sem ji bil delovodja, od srca zahvalim za slovo ob zadnjem dnevu mojega dela. Ta dan mi bo ostal vedno v lepem spominu.

Presenečen sem bil, ko so ob 12. uri zazvonili vsi zvonci in je vsak po svoje prispeval k našemu staremu običaju „bolcarskemu o'rehtu“. To ni godba podoknica, temveč glas naših klešč in kladiv, ki so zapeli mnogokrat in marsikateremu v desetletjih, ki sem jih preživel na delu v žični valjarni. Zdaj so se oglasili meni v slovo in to tako glasno, da so udušili glas harmonike v rokah sodelavca. Višek vsega pa je bil, ko so nad progo, ki sem ji stregel več kot 40 let zagorele v ognju črke: ALBINU SREČNO! Presenečen in ganjen sem nad vašo pozornostjo, ki mi je dokaz, da ste me pravilno razumeli, čeprav so včasih morale pasti tudi trde besede, toda nikdar zlonamerno, temveč samo zaradi boljše izvedbe dela.

Marsikakšne lepe in pomembne uspehe smo dosegli za boljšo in večjo produkcijo in zavedam se, da to ni bila moja, temveč predvsem zasluga vas vseh, ki ste pravilno razumeli pozive našega vodstva in vedno dali z delom svoj delež naši skupnosti.

Zahvaljujem se predsedniku sindikata, predsedniku obratnega DS, obratovodji Ramušu in vsem ostalim članom DS za lepe poslovilne besede, ki so mi jih izrekli na slavnostni seji 28. 11. 1953 v slovo.

Vsem kličem: le še tako naprej za boljšo delavsko bodočnost!

Vaš sodelavec — delovodja

Smolej Albin

POROČILO O VAŽNIH ZAKONSKIH PREDPISIH

Ur. list FLRJ

št. 321/49 z dne 30. 9. 1953 prinaša Zakonik o kazenskem postopku, ki bo začel veljati s 1. januarjem 1954. S tem zakonikom je razveljavljen prejšnji zakon o kazenskem postopku, ki je bil objavljen v Ur. listu št. 97 z dne 6. 11. 1948. Novi zakonik pomeni nadaljnjo izgradnjo našega pravnega sistema in temelji na načelih socialističnega demokratizma in humanizma. V zakoniku je poudarjena zaščita osebnih pravic in svobode državljanov kakor tudi namen preprečiti kriminaliteto. Novi zakonik je vsekakor eden najvažnejših pravnih predpisov in določa pravila glede kazenskega postopka, poteka glavne obravnave in sodbe, postopka s pravnimi sredstvi in dodaja posebne določbe za postopek pred okrajnimi sodišči in postopek proti mladoletnikom. Med največjimi značilnostmi je treba poudariti reorganizacijo preiskovalne službe, ker se preiskave prenesejo na sodišče. Ustanavlja se zato nov način sodelovanja med organi notranje uprave, javnega tožilstva in sodišč. Povečana je pristojnost okrajnih sodišč in poudarjena sledeča načela kazenskega postopka:

Načelo materialne resnice, načelo ustnosti, načelo neposrednosti, načelo akuzatornosti, načelo obrambe, načelo pritožbe itd. Razširjene so obtožbenice pravice do obrambe in razširjena je pravica oškodovanca, da začne sam kazensko zasledovanje, če odkloni pregon javni tožilec. V našem novem zakoniku po kazenskem postopku se odražajo načela deklaracije OZN o človeških pravicah, ki smo jih med prvimi državami sprejeli.

Zakonik že v I. členu določa pravila, ki naj zagotovijo, da se nihče, ki je nedoležen, ne obsodi, zoper krivca pa izreče zaslužena kazen ob pogojih, ki jih določi kazenski zakon, in na podlagi zakonitega postopka.

št. 323/40 Zakon o spremembah in dopolnitvah splošnega zakona o ljudskih odborih določa glede neposredne volilne pravice za splošne zборе ljudskih odborov in postavlja načelo, da tudi odbornike za zборе proizvajalcev do okrajnega ozir. mestnega ljudskega odbora volijo neposredno proizvajalci na območju okraja oz. mesta. Število predstavnikov zbora proizvajalcev ni točno odrejeno, ker sme imeti najmanj 3/4 in največ enako število odbornikov kot okrajni oz. mestni zbor. Ta zakon je zmanjšal število proizvajalskih skupin od prejšnjih treh na dve: skupina industrije, trgovine in obrti in skupina kmetijstva.

št. 324/40 Zakon o zastaranju terjatev prinaša nove zastarelne roke in načela, na katerih temelji samo zastaranje. Poudarja namreč, da z zastaranjem preneha pravica terjati izpolnitev obveznosti. Zastaranje nastopi, ko preteče zadnji dan z zakonom določenega časa. Dolžnik se ne more odpovedati zastaranju pred potekom zastaralnega roka. Če dolžnik zastarano obveznost pismeno in ne samo ustmeno prizna, velja, da se je zastaranju odpovedal. Če je

dolжник izpolnil zastarano obveznost nima pravice terjati povračila. Čas zastaranja je različen in znaša od enega do deset let. Za medsebojne terjatve gospodarskih organizacij je zastaralni rok 3 leta. V 2 letih zastarajo terjatve iz delovnega razmerja.

Št. 325/40 Odlok o spremembi tarif za prevoz blaga na progah jugoslovanskih železnic je znižal tarifne postavke za uvoženi črni premog, koks in manganovo rudo na odrejenih relacijah.

Št. 332/41 z dne 14. 10. 1953 prinaša Uredbo o ustanovitvi jugoslovanske nacionalne komisije za sodelovanje z organizacijo Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo — FAO, ki določa, da imenuje člane komisije Zvezni izvršni svet.

Št. 334/41 Odredba o podaljšanju veljavnosti odredbe, s katero se gospodarskim podjetjem začasno prepoveduje uporabljati sredstva nekaterih skladov za plačila blaga in storitev v tujini, in navodila k tej odredbi.

Št. 336/41 Odredba o prepovedi izvoza nekaterih proizvodov predvideva, da je iz panoge 114 prepovedan izvoz starega železa, železove rude in vseh vrst surovega železa.

Št. 339/41 Odločba o povečanju dela deviznih sredstev, ki ostanejo na prosto razpolaganje gospodarskim organizacijam določa, da ostane 80% deviznih sredstev za proizvode črne metalurgije in kovinske industrije gospodarskim organizacijam za prosto razpolaganje.

Št. 344/41 Odredba o spremembah in dopolnitvah odredbe o pobiranju davka pri izplačilu računov zasebnikom.

Št. 353/42 z dne 21. 10. 1953 Uredba o predpisih zveznih upravnih organov, ki so prenehali veljati prinaša 856 raznih odredb in odločb ter navodil, ki so izgubila veljavo.

Št. 361/42 Odločba o jugoslovanskih standardih za razvršče.

Št. 362/43 z dne 28. 10. 1953 Uredba o pridobitvi pravice do pokojnine in invalidnine zavarovancev, zaposlenih pri težkih delih določa, da si taki zavarovanci pridobijo pravico do pokojnine in invalidnine s skrajšano delovno dobo in znižano starostno mejo. Uredba našteva primere težkih del in zvezni izvršni svet ima pooblastilo, da lahko določi nadaljnja težka dela, ki bi spadala pod ugodnosti nove uredbe.

Št. 363/43 Uredba o spremembah in dopolnitvah uredbe o tarifi prometnega davka se tiče sprememb za razne predmete in med njimi tudi nabave motornih vozil.

Št. 365/43 Uredba o zemljiškem katastru obsežno določa njen značaj in uvodno poudarja namen zemljiškega katastra, ki bo služil za izdelavo zemljiških knjig, za tehnične ekonomske in statistične namene ter kot podlaga za obdavčenje dohodkov od zemljišč. Katastrski načrti in operati so javni, njihov vpogled pa prost. Katastrska uprava mora izdajati kopije načrtov proti plačilu predpisane takse.

Št. 366/43 Uredba o proračunsko administrativni inšpekciji, ki ima dolžnost izvajati nadzorstvo nad izvršitvijo proračuna.

Št. 367/43 Uredba o finančni inšpekciji predvideva, da imajo finančne inšpekcije nadzorstvo nad finančnim poslovanjem gospodarskih organizacij.

Št. 368/43 Uredba o tržni inšpekciji nadzoruje izvajanje predpisov, ki veljajo za trg, blagovni promet in opravljanje storitev.

Št. 370/43 Uredba o spremembi in dopolnitvi uredbe o nadzorstvu nad prometom z nepremičninami prepoveduje gospodarskim podjetjem nakup stavb in stavbnih parcel.

se dobijo s prodajo stanovanjskih hiš iz splošne-ki se dobijo s prodajo stanovanjskih hiš iz splošnega ljudskega premoženja na obroke, ljudskim odborom predvideva, da bo taka denarna sredstva izplačevala NB FLRJ ljudskim odborom.

Št. 387/45 z dne 10. 11. 1953 Uredba o znižanju cen za tekstilno blago.

Št. 389/45 Uredba o zdravilih določa, da sta proizvodnja in uvoz zdravil pod nadzorstvom državnih organov.

Št. 392/45 Odredba o načinu plačevanja prevoznih sredstev in storitev v mednarodnem blagovnem prometu določa, da plačajo stroške gospodarske organizacije za prevoze izven jugoslovanskih meja iz lastnih deviznih sredstev.

Uradni list LRS

Št. 113/33 z dne 1. 10. 1953 Odlok o razglasitvi zakona o spremembi ustavnega zakona o temeljnih družbene in politične ureditve in o organih oblasti LRS določa, da sta samo 2 proizvajalski skupini.

Št. 116/34 z dne 6. 10. 1953 Uredba o posebnem krajevnem prispevku poudarja namen takega prispevka. Vpelje ga pristojni ljudski odbor z odlokom za vso občino ali tudi za del občine. K posebnemu krajevnemu prispevku so zavezani vsi državljani in pravne osebe, ki imajo na sedežu vire dohodkov ali premoženja. Zbor volivcev določi namen, znesek, stopnjo prispevka, roke kakor tudi zavezance, ki so popolnoma ali delno oproščeni plačila prispevka. Posebni krajevni prispevek se ne sme vpeljati v breme prejemkov delavcev in uslužbencev iz njihovega delovnega oziroma službenega razmerja. Podjetja plačujejo posebni krajevni prispevek iz sklada za prosto razpolaganje. Posebni krajevni prispevek za podjetja sme znašati največ 10%.

Št. 117/34 Uredba o opravljanju gospodarskih delavnosti, ki so podobne obrtni našteva delavnosti v raznih strokah. Poudarja, da ne veljajo določbe zakona v obrtništvu glede strokovne usposobljenosti. Zasebnikom je potrebno obrtno dovoljenje, ostalim pa samo dovoljenje za delo. Zasebnik mora delati sam s svojo družino. Obrati, delavnice in zasebniki morajo biti registrirani in člani obrtne zbornice. Ti predpisi ne veljajo za domačo obrt.

Št. 119/35 z dne 15. 10. 1953 Odlok o obveznem 8 letnem šolanju.

Št. 437/35 odlok o vpeljavi mestnih taks in prometnega davka v mestni občini Jesenice določa, da se te takse plačujejo v lokalnih taksnih znamkah ali v gotovini. Prometni davek se plačuje samo v gotovini. Dodana je tarifa, ki prinaša posamezne tarifne številke.

OSEBNA HIGIENA

Eno od osnovnih svojstev živih bitij je sposobnost prilagojevanja spremembam okolice in življenjskih pogojev, seveda do gotove meje. Razvija se in obstane samo tisti organizem, ki se je mogel prilagoditi določenim pogojem. Človek, najbolj razvito bitje, poseduje prav tako to sposobnost v izredno veliki meri. Predstavljamo si samo veličansko razliko med pračlovekom, ki je moral ves dan gol prežati na plen in se varovati zveri, ponoči pa je spal v jamah ali na drevesu, in današnjim civiliziranim človekom, ki po izvršenem dnevnem delu, skopan in primerno oblečen, v topli sobi počiva in preko radia posluša operno glasbo. In da je lahko prišel do te stopnje, so se morali temeljito spremeniti tudi številni postopki človekovega ravnanja in življenja. Dokler je hodil človek še gol, sta dež in veter spirala vrhnji sloj njegove kože, ki se stalno lušči, mast, ki jo izločajo kožne žleze in ostanke izparjenega znoja. Danes je človek oblečen, toda koža se mu še vedno lušči, znoji in izloča maščobo. Namesto vetra in dežja mora vse to človek sprati sam s kopanjem, umivanjem in pranjem. Če tega ne dela, ti ostanki na koži razpadajo najprej s pomočjo neškodljivih bakterij v tvarine z neprijetnim vonjem — neumit človek ne diši ravno lepo —, nato pa nagrizeno kožo napadejo bakterije in bacili, ki že povzročijo bolezni kože in vsega organizma. Delovanje sonca in vetra na kožo pračloveka je povzročilo, da je bila koža bolj hranjena, krvne žilice v njej in v vsem telesu pa so se bolje prilagojevale spremembam zunanje temperature. Koža današnjega človeka pa je pokrita z obleko, skozi katero ne prodira sonce in pod katero je enolična toplota, zato koža ni izvežbana za prilaganje naglim spremembam temperature, zlasti ohlajevanju. Prav temu so tudi vzrok številni prehladi. Zato mora civiliziran človek skrbeti, da kožo izpostavlja soncu, zraku in vetru, da tako vsaj do neklega pridobi odpornost proti naglemu ohlajevanju in prehladam. Kar je rečeno za kožo vsega človeškega telesa, velja v prvi vrsti za kožo na nogah, to je stopalih. Redno umivanje ne preprečuje samo neugodni vonj razkrojenega znoja, temveč tudi preprečuje nagrizenost in omehčanje kože na prstih in med njimi, s tem pa številne neprijetne posledice in zlasti nevarnost prehlada.

Pračlovek je grizel trdo, surovo hrano in žvečil surovo meso. Takšna hrana je posredovala močan pritisk na zobe, tako da so bili močni in dobro ohranjeni. Poškodovani zobje so se v takih okoliščinah hranili in zaceljevali sami od sebe od znotraj, groba hrana pa je s trenjem očistila zobe vseh ostankov, ki bi se lahko skisali in trohneli. Današnji človek se hrani z mehko, kuhano in pečeno hrano, pritisk na zobe je zato manjši, zobje so slabši. Mehka hrana se lépi na in med zobe, se kisa in načena površino zob. Nastajajo okvare zob, ki zaradi slabšega grizenja nimajo več sposobnosti sami zaceliti poškodbe in tako propadajo. Danes si

mora človek, če hoče ohraniti zdrave zobe ob mehki hrani, vse ostanke hrane odstranjevati z zob z umivanjem z zobno ščetko. Pračloveku s čistimi in zdravimi zobmi ni neprijetno zaudarjalo iz ust. Tudi današnji človek z zdravimi in čistimi zobmi ne pozna neprijetnega vonja iz ust, ker je civiliziran, ne more pa se govoriti o njegovi civiliziranosti, če ima neoprane in luknjaste zobe, iz katerih smrdi gnila hrana.

Pračlovek je potreboval za sebe velik življenjski prostor, živel je od plena, zato je bilo malo praljudi. Skupine so bile redko naseljene in le malo so se mešale med seboj. Današnji človek živi v tesni skupnosti, stik s soljudmi je intimen in vsakodneven. Na človeku in v njem žive številna škodljiva bitja od najrazličnejših bakterij do glist in uši. V ozki skupnosti je zato težje preprečiti prehod teh škodljivcev iz človeka na človeka. Zato si mora današnji človek na vsak način umivati roke pred jedjo in podvzeti vse ukrepe za preprečitev prenosa okužbe od človeka na človeka. Prav človeške roke so tiste, ki so lahko vzrok najštevilnejšim okužbam, saj z njimi pridemo v dotik ne samo z najrazličnejšimi predmeti, temveč tudi z najrazličnejšimi ljudmi. Primitivnemu človeku za vse to ni bilo potreba še zdaleka toliko skrbeti, saj se je kretal v prosti naravi in med redkimi ljudmi. Danes pa je še vse preveč neurejenih ljudi, ki jim čistoča ni prav nič mari in s svojo malomarnostjo do teh osnovnih človeških zahtev ne samo škodujejo svojemu lastnemu zdravju, temveč z raznimi nevarnimi klicami do najnedolžnejših toda neprijetnih živalic kot so uši in slično ogrožajo tudi vse svoje soljudi in okolico. Številni prostori, kjer se zbirajo ljudje, kot so dvorane, gostilne in slično, številne pridobitve človeka, kot so vlaki, avtobusi in tramvaji, ki v enem samem dnevu izmenjajo na tisoče ljudi, so lahko legla najzavratnejših klic in bacilov, ki jih vanje занesejo neodgovorni in malomarni ljudje. Zato je že omenjeno umivanje rok ne samo stvar čistoče, temveč tudi osnovno sredstvo za preprečevanje najrazličnejših okužb. Pokaži mi roke, pravimo, pa ti povem kaj si. V našem primeru pa bi lahko pridejali še: kakšen si. Črni in umazani nohti so pri delu lahko znak pridnega in težaškega delavca, pri jedi pa lahko marsikaj povedo o tistem, ki si jih pozablja ali se mu jih ne zdi važno očistiti. In vendar so prav nohti leglo številnih bakterij in bacilov, ki lahko v gotovih okoliščinah zelo škodujejo človekovemu zdravju. Za enim samim nohtom je lahko na stotisoče raznih bakterij in bacilov, ki imajo v umazaniji za nohtom najugodnejše pogoje za svoj obstoj.

Ni samo stvar osebnega zdravja pravilen odnos do osebne higiene, temveč tudi stvar tistega zunanjega videza, ki opredeljuje današnjega civiliziranega človeka in priča o ogromnem razvoju, ki ga je tudi v tem pogledu napravil človek od stopnje pračloveka naprej. Pračlovek je res imel manj

potrebe po vsem tem in podobnim in narava sama je marsikaj urejevala, kar je danes odvisno zgolj od človeka samega. Zato pa ima današnji človek tudi razvitejšo zavest o svojem človeškem dostojanstvu, o zavisnosti in dolžnostih do skupnosti, zavest, ki ne prenese na slehernem poedincu ničesar — pračloveškega.

janstvu, o zavisnosti in dolžnostih do skupnosti, zavest, ki ne prenese na slehernem poedincu ničesar — pračloveškega.

FIZKULTURA IN ŠPORT

ODPRAVA ALPINISTIČNEA ODSEKA JESENICE V ŠVICARSKE GORE

Planinstvo in alpinizem sta se po drugi svetovni vojni pri nas silno razmahnila, tako v množičnosti kot v kvaliteti. Posebno alpinistika je šla ta leta tako strmo razvojno pot, da smo že dosegli raven drugih alpskih narodov. V naših gorah so bili načrtani težki vzponi in ponovljene vse predvojnne smeri domačih in tujih gornj-

večje, vse vidnejše, celo Himalaja nam ni več tako daleč kot je bila pred leti...

Železarske Jesenice so imele v minulosti vodilni položaj v našem alpinizmu, zato tudi sedanja generacija noče zaostati, čeprav je vodilni položaj obdržati danes mnogo težje. Alpinisti so večinoma vključeni v delovni kolektiv Žele-

ve državnih subvencij povsod težko. Kljub problemu časa in denarja smo se že spomladi odločili, da v okviru Alp. odseka Jesenice izvedemo odpravo v Vališke in Bernske Alpe v Švici. Svoj redni letni dopust smo prihranili kljub željam nekaterih, da bi ga porabili — na morju. Na denarno podporo vsled težkega finančnega položaja

Udeleženci alpinistične odprave v Švicarske gore

kov. V vseh stenah in razih odmeva pesem kladiv in klinov naše mladine. Tujec nam ne more pokazati nič novega in nemogočega. Seveda so nam naše gore kljub lepoti že kar premajhne. Naše udejstvovanje v tujih gorstvih je vse

zarne, ki s polnim delovnim doprinosom vsakega posameznika zmaguje svoje proizvodne naloge. Razumljivo, da imajo železarji vsled tega precej manj prostega časa kot n. pr. študenti. Za denar in drago opremo pa je sedaj vsled ukinit-

in nerazumevanja posameznih odborov v matičnem društvu nismo računali. Štedili smo sami in kar je glavno, morali smo prositi (čeprav neradi) posamezna podjetja in ustanove za podpore. Če ne bi bilo pomoči pri Planinski zve-

zi Slovenije, OLO Radovljici, MLO Jesenice, Sindikatu metalurških delavcev Jesenice, Motorju Skofja Loka, Elanu v Zgošči, Intertransu v Ljubljani, Plamenu v Kropi, Sadu v Celju — ne bi mogli izvesti niti naše odprave v Švico, niti drugih dveh v Avstrijo, niti dati finančne podpore vsem ostalim delovnim članom alp. odseka.

Za odpravo v Švico je bila predvidena sledeča sestava: Silar Janko, Koblar Slavko, Kersnik Stane, Ferjan Peter, Stražisar Jože-Zebko, Čop Jaka in jaz. Predpriprav je bilo ogromno. S potnimi listi se je ukvarjal Stane, ki je „čistil kljuke“ pri vseh merodajnih forumih. Zebko je prevzel posle kurirja, meni pa je ostal precejšen del organizacijskih problemov. Predvideni odhod v mesecu juliju smo morali vsled počasnega poslovanja na konzulatih preložiti na konec avgusta. Stane, ki je potni list že imel, je moral kot „predhodnica“ odpotovati skoro teden dni pred „glavnino“ v Švico, drugače bi mu zapadel vstopni vizum. Seveda je to koristilo tudi ostalim, ker je direktno napadel „dremajoče“ Švicarje v Bernu, ki se za „suhe“ Gorenjce niso preveč navduševali.

Končno je bila 26. avgusta tudi „glavnina“ z ogromnimi oprtniki in kovčki pripravljena ob svitanju za odhod na jeseniškem kolodvoru. Še slovo od domačih izvoščkov, ki smo jih tako zelo pogrešali v „slani“ Švici, kjer si takega luksuza nismo mogli nikjer privoščiti — pa smo bili v območju carinskih organov, ki nam niso delali nikjer pregla- vic. Gotovo so si mislili, da imajo potniki s tolikšno kramo precej „suše“ v denarnicah.

Dan je bil meglen, zato o razgledu iz drvečega vlaka na avstrijske gore ni bilo govora. Nekje okrog Arlberga je celo deževalo. Lep začetek. V našem vozu se je nahajal neki potnik, ki je imel v ušesih akustično pripravo proti naglušnosti. Peter ga je z zanimanjem opazoval in dolgo „peljal“ izjave Zebkota in Jakca, da ima miniaturni radio. Tako je bil prepričan v verodostojnost izjav hudomušnežev, da je celo slišal zvoke glasbe, ko se je približal glušču. Nasmeljali smo se mu do solz. Tako smo si krajšali čas na potovanju.

Da smo prešli malo republiko Lichtenstein smo opazili šele v Švici. Nato smo drveli mimo Wallenškega in dolgega Zürškega jezera vse do Züricha, ki je žarel v morju neonskih luči. Staneta, ki bi nas moral tu čakati, ni bilo nikjer. Končno, ko smo pretaknili že ves kolodvor, smo ga „odkrili“. Odložili smo našo, pozornost vzbujajočo prtljago v garderobo in odšli s Stanetom v goste k našemu rojaku dr. Matjanu, ki tu slušbuje kot zastopnik „Putnika“. Pasli smo oči po bogatih izložbah vse dokler se nismo znašli pri našem gostitelju, kjer smo udobno in poceni prenočili.

Naslednje jutro smo imeli pred odhodom spet majhen doživljaj na Zürškem kolodvoru, kjer smo hoteli dvigniti v garderobi našo prtljago. Star skladiščnik je sopeč pritoril prvi nahrbtnik na izdajno mizo. Moj nahrbtnik, ki je bil najtežji, je z naporom vseh sil privlekel do mize, na njo pa bi ga ne spravil nikoli. Malodušno je pozval svojega tovariša, ki je brkljal nekje po skladišču z vzklikom „Aufi!“ naj mu pomore. Ker se isti ni zmenil, je rešil problem Stane, ki je skočil čez mizo v skladišče in dvignil težki oprtnik. Ostato prtljago je skladiščnik privlekel do mize, nadaljnji postopek pa prepustil Stanetu. Ta skladiščnik se je prav gotovo dolgo spominjal, če že ne nas — pa vsaj naših oprtnikov.

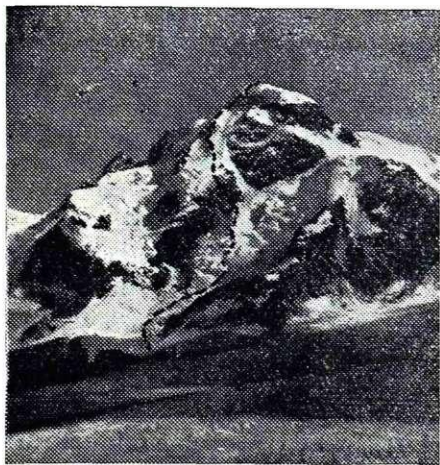
Spet smo drveli mimo jezer skozi Luzern in Bern in dalje po zelo zanimivi progi vse do Briga, kjer smo izstopili. Prebasali smo na ozkotirno gorsko železnico, ki je speljana vse do izhodiščne točke za Walliške Alpe do Zermatta. Privatni kapital, ki je to železnico finansiral, in jo izpeljal izključno za „molžo“ bogatih tujcev, je dobro zavaroval svoje interese. Z državo imajo pogodbo, da ne bo do Zermatta gradila avtomobilske ceste, ker bi se s tem manjšal njihov ogromni dobiček. Res vodi skozi romantično Mattersko dolino ob razpenjeni hudourniški Vispi poleg zobčaste železnice le ozek kolovoz, ki izključuje vsak prevoz z motornimi vozili. Ozka dolina s prepadnimi skalnatimi pobočji je zelo zanimiva, tako da smo prehajali zdaj na eno pa spet na drugo stran voza,

ker nismo hoteli ničesar zamuditi. Malo pred Zermattom se je izza temnih pobočij predgorja za kratke trenutke pokazala mogočna skalnata piramida Matterhorna, ki je prav gotovo izpolnila vsa naša pričakovanja. Lepo, sončno vreme, ki je obetalo trajnost, je dvignilo naše navdušenje do prešernosti. Znašli smo se na kolodvoru gorske vasi Zermatt, katero tvorijo samihoteli, banke in trgovine. Skoro smo zavrli prehod z vso našo šaro. Livrirani hotelski sluge, ki so se pripeljali po tujce s staromodnimi kočijami, se za nas še zmenili niso. Nam je bilo to kar prav, saj v hotelih nismo imeli kaj iskati. Pohrali smo vso našo težko ropotijo in kot himalajski šer-pasi koračili po edini ulici, ki vodi skozi Zermatt. Srečavali smo prava modno revijo kričeče po-barvanih dam in finih gospodov, ki s silnimi gorami, pod katerimi so letovali, prav gotovo nimajo nič skupnega. Na ograjah ob cesti so posedali v brezdelju gorski vodniki, katere smo nazvali „pajke“, ki čakajo kdaj bodo našli, kako bogato, neizurjeno žrtev, ki jo bodo vlekli na kakšen „štiritisočak“, ali na svetovno znani in najbolj obiskani Matterhorn, za katerega je vodniška tarifa 130 Šv. frankov (okrog 14.000 Din). Trgovine in stojnice so prenapolnjene z vsemogočimi in nemogočimi spominčki, razglednicami in drugo šaro, kar gre pri tujcih zelo v denar. Mi pa smo želeli priti čimprej ven iz tega direndaja, da si uredimo svoje „hotele“ na kakšni samotni jasi. Oprtnike smo deponirali v neki staji, sami pa odšli dalje nad vasico Zum See, kjer smo na prijaznem parobku kar brez dovoljenja postavili naše tri šotore. Zabrnili so naši „Primus“ kuhalniki, na katerih smo si skuhal skromno večerjo. Večer, ko so se vsi zasneženi gorski velikani bleščali v srebrnem soju mesečine, je bil nepozaben. Nismo govorili mnogo — doživljali smo vso lepoto kamenitega sveta v vsej prvobitnosti. Šele hlad naj je pregnal v okrilje šotorov, kjer smo zlezli v tople spalne vreče in zasanjali...

Gore so bile že vse nasmejane v jutranjem soncu, ko smo šele zapustili naše „vigvane“. Vrnili smo se v bližnjo vasico Zum See, kjer je Stane pri neki kmetici iz-

posloval, da nam je odstopila zelo zračno kočico, ki nam je nato služila kot izhodiščna baza za vse naše ture v Walliških Alpah. V njej smo bili ves čas edini stanovalci. Sem smo znosili tisto dopoldne še vso našo nižje deponirano prtljago.

Popoldne pa smo se pripravili za prvo turo. Stane, Slavko, Jakec, Zebko in Peter so odšli kar peš proti Garnergratu (3130 m) kamor je izpeljana tudi gorska železnica z namenom, da drugi dan izvršijo turo na **Dofourspitze (4810 m) v skupini Monte Rosa**. Z Jankom sva imela drznejši načrt. Hotela sva preplezati severozapadno steno Zermattskega Breithorna (4165 m), zato sva morala prispeti še isti dan do Gandegg kočice (3029 metrov). Ni se nama mudilo, saj je bilo do večera še daleč, zato sva imela časa za razgledovanje na pretek. Od Monte Rose so prehajali pogledi v vitki rog Matterhorna, najdlje pa so se zadrževali v najini steni Breithorna, ki je razkazoval svoje divje strme serake, skalne pragove in ledene vesine, ki nama niso obetale lahkega posla. V letu 1926 je to smer prvič preplezal takratni najboljši monakovski alpinist Welzenbach s tovarišema. Za njimi je imela smer le malo ponovitev, ki so bile vse izvedene v dobrih snežnih pogojih. Da je stena visoka 1200 m si od kočice nisva mogla nikakor predstavljati — zdelo se nama je znatno nižja — tako da sva računala, da bova kar hitro na vrhu. Toda precej sva se zmotila...

Zernattski Breithorn (4165 m) z označeno smerjo po severozapadni steni, ki sta jo plezala Krušic in Šiler.

V neprijazni koči, ki se po urejenosti ne more meriti z večino naših postojank, sva si zasigurala prenočišče na skupnem ležišču, ki je za naše prilike izredno drago. Večerjo sva si skuhala zunaj med skladi škrljavca, na kar sva že zgodaj odšla k počitku. Ob eni ponoči sva še vsa omotična od spanja zlezla z ležišč in tiho odšla v mrzlo noč. Mesečina je bila tako svetla, da sva lahko sestopala po razdrapanem pečevju in preko ledenika brez svetilke. Včasih je zmotil tišino tresk ledene klade, ki se je odlomila nekje v serakih ali pa naju je vzdramil iz misli rezek pok večno premikajočega se ledenika, preko katerega sva hodila.

Pod vstopom v smer, ki je ni težko najti, ker drugih možnosti tam okrog ni, sva se ob 2 ponoči navezala na „neylonko“. Derezedvanajsterke so se zagrizle v strmal. V labirintu serakov (ledeniških odlomkov) naju je spremljala sreča. Napredovala sva hitro, čeprav so vsepovsod zijale tik ob nama globoke, črne razpoke, iz katerih je pihal hlad smrti. Še vedno se ni zdanilo, tako da je bila ledena okolica v mesečini še bolj divja in tajinstvena. Šele višje v zgornjih serakih naju je sprejel dan, katerega prehoda iz noči in svitanja vsled zaposlenosti skoro nisva opazila. Pod previsnim ledenim odlomom sva pozajtrkovala.

Nad nama se požene kvišku silno strm, popolnoma leden žleb, kateremu se je Welzenbach umaknil v sirm, skalnati prag na levo. Včeraj mi iz daljave ta umik ni bil razumljiv, danes pa sem iz neposredne bližine lahko ugotovil, da je ledeni žleb nepreplezljiv. Preko zadnjih grobelj serakov sva prešla v krušljivo sirmo pečevje iz formacije gnajsa in škrljavca, ki ni stavljalo posebnih zaprek. Le neka gladka plošča naju je precej zaposlila. Končno sva bila na gornjem snežišču, ki se divje in neizprosno požene navzgor vse do vršne kupole. Prvopristopniki so izmerili naklonino 60 stopinj, ki pa so jo preplezali brez posebnih težav, ker je bil v vsej strmali uležan sneg. V nasprotju pa je nama grozil od vse povsod tokrat sam gladek, vodni led. Začelo se je naporno in zamudno delo. Vsako stopinjo je bilo treba izsekati v led, ki je bil trd

kot jeklo in se je lomil le v plitvih plasteh. Stopinje sva izsekavala globlje kot v naših gorah, saj je bil tu teren opasnejši in vsled tega tudi možnost padca mnogo večja. Po izteku vrhne dolžine je prvi plezalec v navezi zabil v led varovalni ledni klin, katere sva prvič preizkusila in so se zelo dobro obnesli. Razumljivo, da sva napredovala silno počasi. Ko sem ravno izsekaval nekje v strmini stop, se mi je zaradi močnih udarcev zlomilo ratišče cepina, vsled česar sva nadalje uporabljala menjaje le preostalega. Če bi se nama zlomil še drugi, bi bila najina usoda zapečatenena. Tega sva se dobro zavedala, zato sva bila še previdnejša. Priplezala sva do ledene barijere, ki je zapirala s svojim previsnim odlomom nadaljnji prehod v vsej širini snežišča. Poizkušal sem na več mestih, tado povsod brez uspeha. Končno sem tvegat prehod preko krhkega sneženega mostička in se s pomočjo dveh lednih klinov spravil nad barijero. Spet se je bohotila pred nama še hujša ledena vesina, sonce je že prešlo na severozapad, do vrha pa sva imela še 400 do 500 m, kar do noči sigurno ne preplezava. To pomeni bivak v steni! Tega pa si nekje v višini 4000 m na ledenomrzlem vetrovnem grebenu brez šotorskih vreč ne smeva privoščiti, ker bi verjetno do jutra zmrznila. Že se mi je usiljevala misel, da bi se spustila po vrvi nazaj preko vse preplezane stene, pa me je Janko prepričal, da bi prišla iz dežja pod kap. Torej naprej! Da se izogneva vsaj delno zamudnemu sekanju stopinj v ledeni strmini, po kateri so od časa do časa prižvižgali kosi ledu, ki jih je otalilo v vršini kupole sonce, sva zavila v strmo, poledenelo pečevje na levi strani. Tehnično je bil tam teren še težji, toda imaš vsaj občutek sigurnosti, če se oklepaš skalnatih robov kot pa če praskaš po gladkem ledu. Globina in izpostavljenost je vse bolj naraščala. Plezala sva brez odmora, ker počivališča v zgornji polovici stene sploh ni najti. Kar stoje na podedenem pečevju sva na hitro požila nekaj hrane, ki je bila najino kosilo in večerja obenem. Sonce je medtem zatonilo nekje za Matterhornom. Tiho je legal na gorsko krajino somrak...

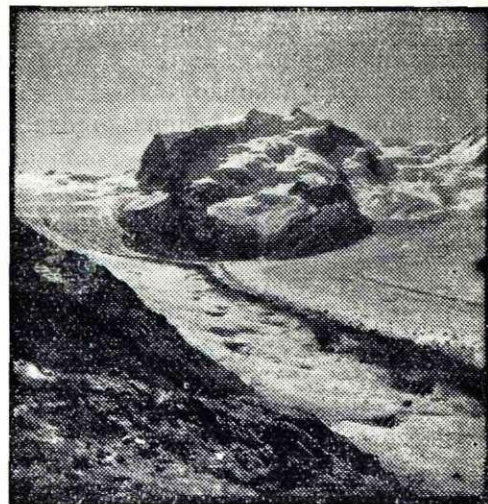
Iz skrepenelega pečavja sva prilezla na oster sneženi greben, ki loči severozapadno od severne stene. Naklonina je nekoliko popustila. Se ledu je bilo mnogo manj, tako da sva kar vidno pridobivala na višini. V pečevju vršne kupole sva naletela na stopinje, ki jih je prejšnji dan napravil Zermattski vodnik Biner z „gospodom“ pri vzponu skozi dosti lažjo severno steno, ki se prav tod združi z najino smerjo. Ravno v pravem času! Somrak se je prelil v temno noč, tako da sva stopinje vodnika našla le z otipavanjem. Nadaljevala sva kljub noči s plezanjem, ker bi v tem strupenem mrazu, ki je šel po kosteh in črpal poslednjo energijo iz telesa, brez gibanja hitro končala. V temi sva plezala tako pet morda tudi več vrvnih dolžin preden sva zaslutila, da se bližava vrhu. Veter se je spremenil v pravo burjo, tako, da najinih plezalnih klicev sploh nisva slišala. Le z vrvjo sva si ohranjala zvezo. Še zadnji napor pa sva napol zmrznjena zlezla v tulečem viharju čez zadnjo opast na vrh Breithorna.

Krepak stisk rok je dal duška najini sreči in tovariškemu razpoloženju, ki pride do izraza tam, kjer

dvoje gornikov skupno premaguje vse težave v pripravljenosti deliti srečo zmage, poraza ali celo pogina. Ura je bila 21 torej sva plezala polnih 19 ur — kar ni malo.

Na brezvetrni južni strani sva hotela izkopati v sneg luknjo, kjer bi čakala dne, toda ni se nama dalo — preveč sva bila utrujena — napor v težki steni so šele sedaj prišli do učinka...

Raje sva sestopala iz vrha po jugozapadnem pobočju, kjer je običajni pristop na Breithorn. Poti seveda nisva poznala, pa tudi stopinje obiskovalcev je veter zamelel tako, da sva bila prepuščena le najinemu instinktu. Preko prostranih snežnih planj, ki so bile speš osvetljene od mesečine sva prtila vse dalje. Še dvakrat sva poizkušala izkopati v trdem snegu luknjo za bivak, toda brez uspeha. Vse pogostejši so bili najini počitki, poti pa ni hotelo biti konec. Spodaj na ledeniku za Malim Matterhornom sva naletela na provizorno smučarsko vzpenjačo, katero so postavili italijanski smučarji za obiskovalce njihove kočice na bližnjem Theodulpassu. Pri prečenju ledenika bi se v labirintu ogromnih razpok skoraj izgubila. Tam sva imela vse možno-

Pogled na skupino Monte Rosa z Dofourspitze (4609 m) z grebena Gorner

sti, da kdo od naju izgine v katero teh zahrbtnih poti.

Počivala sva vse pogosteje, pa spet kolovratila preko ledeniških grobelj in skalnatih hrbtišč Theodul-ledenika — vso noč... Nekako s svitanjem sva telovadila preko zadnjih skalnatih razvalin do Gandedg kočice. Pod zavečnim bolvanom je Janko prevzel kuhanje zajtrka. (Se nadaljuje).

KULTURA IN PROSVETA

DPD „Svoboda“ na Javorniku je letošnjo gledališko sezono začela z igro Franca Klinarja „Mejniki“, ki obravnava borbo našega slovenskega življa na Koroškem proti potujčevanju s strani germanskih šovinstov in njihovih pristašev. Čeprav igra zajema čas pred 50 leti je vendarle še danes tudi aktualna, samo uprizoritev pa je publika na Javorniku, kakor tudi ob gostovanju na Jesenicah toplo sprejela. Na sliki vidimo prizor iz uprizoritve „Mejnikov“ na Javorniku.

Foto: Prešern Jože

Opozori svojega novega sodelavca na nevarnosti pri delu!

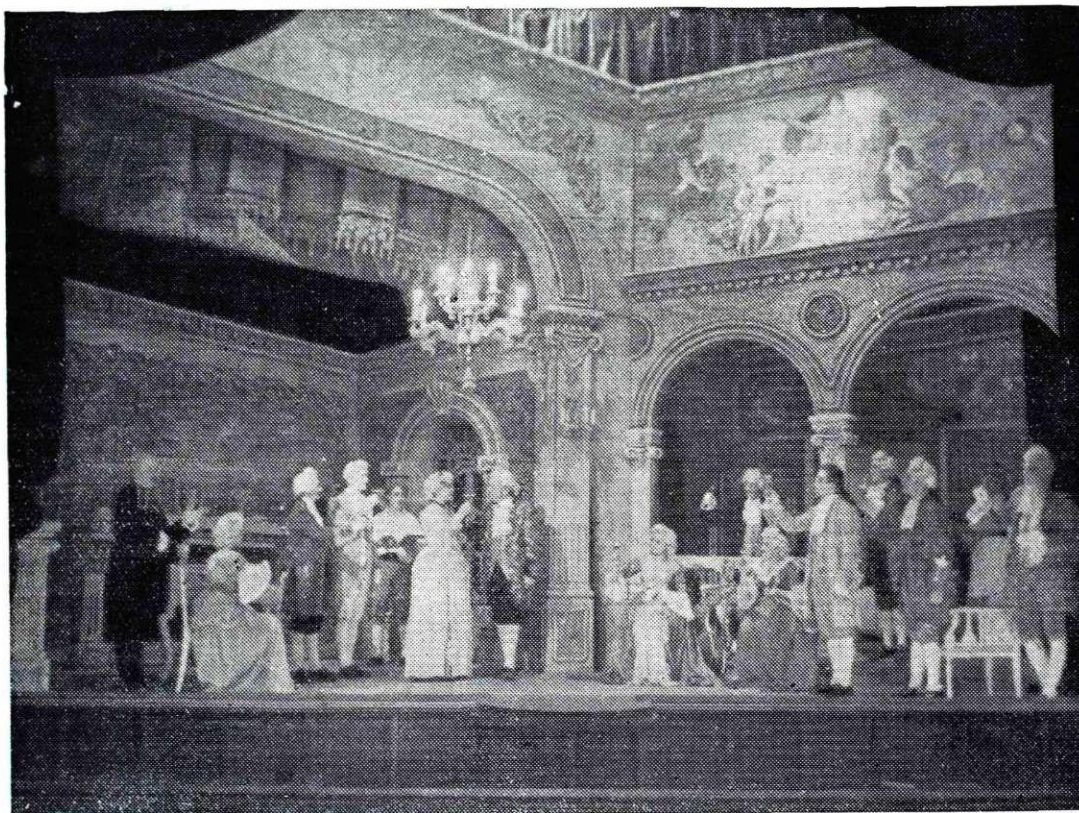
MESTNO GLEDALIŠČE V NOVI SEZONI

Letošnja gledališka sezona se je zaradi adaptacijskih del v dvorani in na odru nekoliko zakasnila, zato je bila otvoritev šele na predvečer državnega praznika 28. 11. s premiero Kreftovih „Krajskih komedijantov“ v režiji in sceni Sreča Tiča. Zahtevna in kvalitetna komedija, ki slika zgodovinsko okolje rojstva slovenskega teatra koncem 18. stoletja je na jeseniškem odru vsestransko uspela in bila lepa počastitev Dneva Republike in primeren začetek nove gledališke sezone. OLO je v priznanje tem uspehom naka-

zal 50.000 din kot nagrado igral-skemu kolektivu „Krajskih komedijantov“, kar je prvi in edini primer take pozornosti forumov v osmih letih obstoja jeseniškega gledališča in obenem tudi veliko priznanje vsemu gledališkemu kolektivu za njegove napore in tudi pri kulturnem delu.

Naslednja premiera je bila 12.12. krstna predstava Jurčič-Tomažičevega „Domna“, v dramaturgiji Bojana Čebulja. Tudi ta predstava po znani Jurčičevi povesti je doživela velik uspeh pri publiki.

pravljična igra prof. Tomažiča „Trije bratje“ bo zaradi tehničnih težav odpadla, namesto nje pa bo gledališče ponovilo za cicibane in pionirje pravljično igro „Pastir Peterček“. Na predvečer Novega leta in naslednje dni se bo iz lanske sezone ponovila tudi vesela komedija s petjem in glasbo „Vozel“, ki je po njej še vedno veliko spraševanje, saj lani ni bila odigrana. Pripravlja pa se v režiji Bojana Čebulja nova premiera lahkotne franc. komedije „Kotiček igračk“.

Prizor iz
1. dejanja
„Krajskih
komedi-
jantov“
na
jeseniškem
odru

DAN NAŠE ARMije SO JESENICE LEPO POČASTILE

V počastitev 22. novembra Dneva naše ljudske armije je predvojaška vzgoja vsega okraja z vsemi 16 centri priredila tekmovanje patrol, ostrostrelcev in splošnega dela predvojaške vzgoje.

Koj najboljši center pri delu predvojaške vzgoje je prejel prehodno zastavico Vojnega odseka Radovljice center 3 Mojstrana. Drugo mesto je zasedel center predvojaške vzgoje naše Železarne. Med patrolami je prvo mesto zasedla Železarna Jesenice in prejela prehodni pokal — lepo figurico graničarja. Grugo mesto je zasedla Kropa. V streljanju je zmagal center predvojaške vzgoje Kropa, drugo mesto pa so zasedle Gorje. Zmagovalec

med posamezniki je prejel kot nagrado lepo ročno uro, drugoplasirani pa zlato nalivno pero. S strani Železarne Jesenice je bilo 30 najboljših mladincev in nastavnikov predvojaške vzgoje nagrajenih z lepimi knjižnimi nagradami.

Na Dan Armije je bila v okvirju Združenja rezervnih oficirjev v Delavskem domu pri Jeleni tudi lepa prireditev na kateri so sodelovali odseki PDD „Svobode“ Jesenice in člani Mest. gledališča, po prireditvi pa se je razvil lep tovariški večer, ki so se ga udeležili tudi številni oficirji in vojaški graničarji iz vse Gorenjske.

Vzdrževanje reakcijskega letala. V prvih dneh letalstva je mehanikar vse potrebno orodje za vzdrževanje letala lahko nosil v svoji torbi, medtem, ko danes zahteva vzdrževanje n. pr. reakcijskega lovca F-86 D Sabre celo vrsto posebnih naprav in štab strokovnjakov. Na sliki vidimo enega teh lovcev F-86 D,

ki pripada 94 ameriški lovski eskadrili, ob njem pa del ljudi in naprav potrebnih za vzdrževanje eskadrile.

V ozadju slike se vidi kamion-ci-

rablja za dostop v letalo. Pod krlom je voziček za dovoz rezervnega tanka, ki se pritruje na krilo. Desno od letala vidimo, še vrsto raznih zabojev, v katerih so na-

OGLASI

ZAHVALA

V kratki in hudi boleznj naju je zapustil v petindvajsetem letu starosti sin in brat **Tancar Franc**, valjavec na težki progi Javornika I. Najiskrenejšje se zahvaljujeva vsem njegovim sodelavcem, sindikalni organizaciji, organizaciji ZK in obratu težke proge za podarjene vence in spremstvo na njegovi zadnji poti.

Posebno se zahvaljujeva predsedniku sindikalnega odbora Javornik I tov. Noču Janku in tov. ing. Arzenšku za poslovilne besede ob odprtem probu.

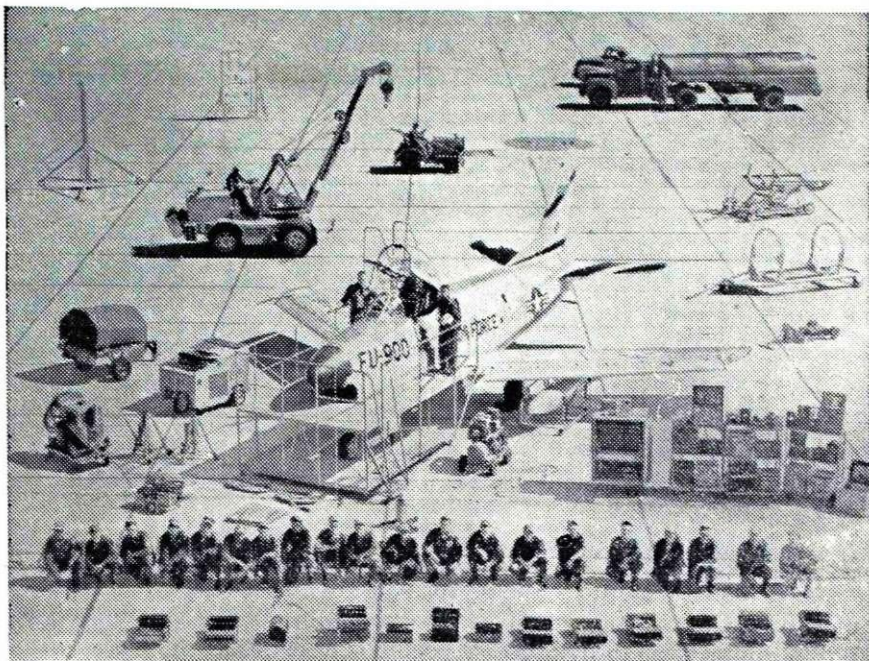
Zalujoča mati Frančiška in brat Tonček

Preklicujem veljavnost izguljene izkaznice za vstop v Železarno.

Drole Mar 40 - promet

Preklicujem veljavnost izguljene izkaznice za vstop v Železarno.

Cigale Rajko - Javornik, valj. 2400

sterna za napajanje reakcijskih letal, traktor za vlečenje in dvigalo kapacitete 4.530 kg, ki se uporablja pri izmenjanju motorjev.

Na desni v ozadju se vidi ročni voziček za prevoz raket in motorjev. V sredini slike na levi se vidi kamion za dovoz kisika, strojna naprava za poganjanje letalskega motorja, manjša naprava za preizkušanje radarja in elektronskih naprav ter dvoje dvigal. Okoli prednjega dela letala so postavljeni premikajoči se mostovi za delo, pod pilotom pa vidimo zračni kompresor in lestev, ki jo pilot upo-

prave za preizkušanje električnih in elektronskih naprav letala. Pred samimi mehanikarji pa stoji še 13 zabojev z njihovim osebnim in najdrobnejšim orodjem.

*

Na letnem zborovanju ameriške zdravniške zveze so objavili iznajdbo novih zdravil, med katerimi sta zlasti vzbudila pozornost dva tako imenovana thiotepa, prvi kot uspešno sredstvo za zdravljenje leukemije (glej „Zdravniški kotiček“ v 6. števil.) in drugi kot novo učinkovito cepivo proti encefalitisu — vnetju možgan.

KINO „RADIO“, JESENICE

predvaja v januarju 1954:

Od 1. I. do 4. I. ameriški kriminalni film „Zločin v Nevadi“.

Od 5. I. do 7. I. ameriški kriminalni film „Skrivnost jezera obsojencev“.

Od 8. I. do 10. I. ameriško vojno dramo „Moč orožja“ iz Korejske vojne.

Od 11. I. do 14. I. ameriški kovbojski film „Ob veliki ločnici“.

Od 15. I. do 18. I. ameriško barvno filmsko revijo „Plavajoče gledališče“.

Od 19. I. do 21. I. ameriški kriminalni film „Trinajsto pismo“ s

Charles Boyerom v glavni vlogi. Od 22. I. do 25. I. švedski psihološki film „Plesala je eno samo poletje“, ki je dosegel izreden uspeh po vsem svetu.

Od 26. I. do 29. I. francoski film „Zlata čelada“.

KINO „PLAVŽ“

predvaja:

Od 1. I. do 4. I. ameriško barvno risanko „Ostržek“.

Od 5. I. do 7. I. angleški vohunski film „Pet prstov“.

Od 8. I. do 11. I. angleški psihološki film „Pavla“.

Od 12. I. do 14. I. ameriški kriminalni film „Skrivnost jezera obsojencev“.

Od 15. I. do 18. I. ameriška filmska drama „Krvna osveta“.

Od 19. I. do 21. I. ameriški kovbojski film „Ob veliki ločnici“.

Od 22. I. do 25. I. francoski film „Cyrano de Bergerac“ po sloviti istoimenski drami francoskega pisatelja R. Rollanda.

Od 26. I. do 28. I. ameriški vojni film „Zmaga ali smrt“.

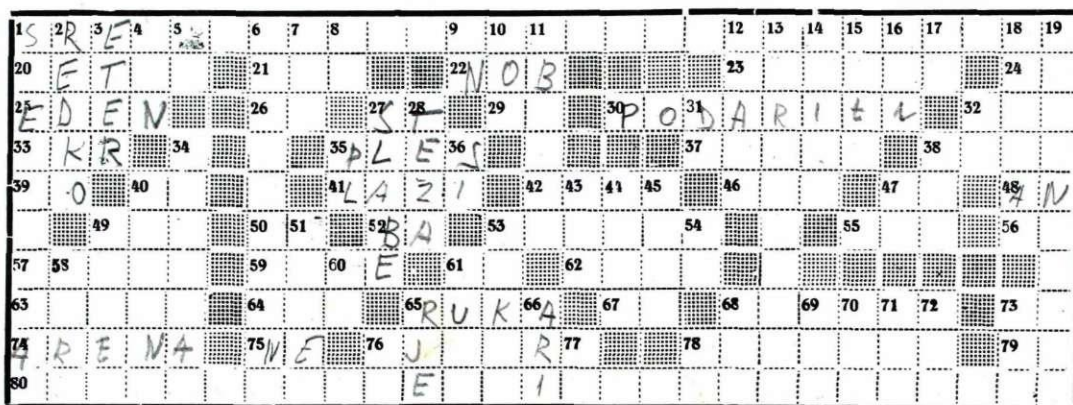
Na predvečer Novega leta od 16. ure popoldne do 4. ure zjutraj vse obiskovalce kina. Vstopnina je 1. januarja bosta kino „Radio“ in za vsak film posebej običajna.

„Plavž“ nepretrgoma predvajala 5

novih filmov, na kar opozarjamo

1. januarja bosta kino „Radio“ in za vsak film posebej običajna.

Novoletna križanka

Vodoravno:

1. in 80. novoletno voščilo, 20. žensko ime, 21. moško ime, 22. kratica za narodno-osvobodilno borbo, 23. odločitve, tudi vezi, 24. osebni zaimsek, 25. en sam, 26. podredni veznik, 27. okrajšava za starejši, 29. nedoločni zaimsek, 30. pokloniti, 32. jeza, 33. pregovor (narobe), 35. družabna zabava, 37. z njo se pokrivamo, 38. oblika pomožnega glagola, 39. učenje, 40. prislov, 41. neresnice, 42. barva kart, 46. pesnitvi, 47. kazalni zaimsek, 48. okrajšava za Anton, 49. lučaj, 50. veznik, 52. znak za kemično prvino, 53. nasprotje od odrekati, 55. glavno mesto evropske države, 56. nikalnica, 57. kraj v Istri, 59. zibelka slehernega življenja, 61. različna soglasnika, 62. moško ime, 63. nepogost, 64. igralne karte, 65. del telesa (srbhv.), 67. okrajšan veznik, 68. kraj na Primorskem, 73. nedoločni zaimsek, 74. borilnica, prostor za tekmovalja, 75. nikalnica, 76. obrtniki (narobe), 78. zopeten, spet isti, 79. vzklik, 80. glej 1. vodoravno.

Navpično:

1. nepošteno računam, delam, 2. nasprotno od gostega, 3. omamljiva tekočina, 4. določene barve, 5. prislov kraja, 6. izpuščene iz popisa, 7. pesnitev, 8. osebni zaimsek, 9. števniki, 10. struja, 11. poseti, 12. posadijo, 13. okamenine, 14. judovski prerok, 15. žensko ime, 16. ni buden, 17. osebni zaimsek, 18. reka v Palestini, 19. država na Malajskem polotoku, 27. ne dobre, 28. posledica zemeljske privlačnosti, 31. prislov kraja, 32. oblika pomožnega glagola, 34. nalival, 35. znak za kemično prvino, 36. oblika pomožnega glagola, 38. oblika pomožnega

glagola, 40. določena barva, 43. načinovni veznik, 44. glavno mesto baltiške države, 45. zemljepisni pojem, 47. osebni zaimsek, 49. pameten, 51. oblika glagola nositi, 53. spleten, 54. znak za kemično prvino, 58. nasprotno od z aii s (narobe), 60. osebni zaimsek, 61. roman E. Zolaja, ki je lanj izšel v Cankarjevi založbi, 65. sovražnik železa (mnž.), 66. ploskovne mere, 68. poglavar beneške države, 69. govedo, 70. rimljanski pozdrav, 71. preko, 72. žensko ime, 73. vprašalnica, 76. znak za kemično prvino, 77. mrčes, 78. prislov.

Rešitve iz prejšnje številke:

Križanka:

Vodoravno: 1. trio, 5. direktor, 7. spor, 8. bar, 10. aa, 11. aga, 13. oglat, 15. stik, 16. soja, 17. zmore, 18. ice, 19. ar, 20. Lar, 21. step, 23. napotiti, 24. emir.

Navpično: 1. trs, 2. repat, 3. ikra, 4. Oto, 5. dragocen, 6. regirati, 8. bos, 9. olje, 11. atol, 12. aker, 14. aa, 15. SM, 17. zreti, 19. atom, 21. spe, 22. pir.

Eskimska:

V celoti se dotakneta pri pozdravljanju dva nosova drug z drugim 51 krat ($45 + 6$ krat).

Družinski praznik:

Od v celoti 89 navzočih oseb je bilo 10 očetov, 17 mater in 62 otrok. Med otroci je bilo 29 dečkov in 33 deklic.

Posetnice: Tovarišica dela v obratu opekarna, oba tovariša sta zaposlena v obratu mehanična delavnica, obe sestri pa sta po poklicu administrator-ki.

Vsem svojim bralcem želi

srečno in uspešno Novo leto 1954

Uredništvo „Železarja“